

Konsekvensvurdering

Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Vestfold fylkeskommune
Tittel på rapport:	Konsekvensvurdering
Oppdragsnavn:	Konsekvensvurdering av planforslag Vårt Vestfold
Oppdragsnummer:	650860-02
Utarbeidet av:	Sarah Malling, Erik Lunke, Hanne Bertnes Norli
Oppdragsleder:	Hanne Bertnes Norli
Tilgjengelighet:	Åpen

Kort sammendrag

Vestfold har igangsatt et arbeid med å oppdatere Regional Plan Bærekraftig Areal (RPBA) som ble vedtatt i 2019. Asplan Viak har gjennomført en overordnet konsekvensvurdering av det nye planforslaget. Planforslaget, Vårt Vestfold, vurderes opp mot nullalternativet, som er gjeldende RPBA.

Konsekvensvurderingen består av to deler; først vurderes planens målstruktur, og i hvilken grad den er egnet til å gi bedre retning for arealforvaltningen, gitt ny og oppdatert kunnskap om trender og utviklingstrekk i samfunnet. Deretter vurderes planens retningslinjer, og i hvilken grad de forventes å gi måloppnåelse, sammenlignet med nullalternativet.

Den samlede vurderingen er at det nye planforslaget har en ryddigere og bedre struktur enn tidligere RPBA, og at retningslinjene i noe større grad vil bidra til måloppnåelse.

01	28. aug. 2026	Nytt dokument	HBN	FAL
Ver	Dato	KU av Vårt Vestfold	Utarb. av	KS

Forord

Vestfold fylkeskommune oppdaterer i 2026 Regional Plan Bærekraftig Areal (RPBA) fra 2019. Det nye planforslaget har fått navnet Vårt Vestfold – Bærekraftig arealplan.

Asplan Viak har på oppdrag for Vestfold fylkeskommune gjennomført en konsekvensvurdering av planforslaget. Konsekvensvurderingen er gjennomført parallelt med utarbeidelse av planen, og vil være en del av kunnskapsgrunnlaget for videre behandling.

Arbeidet er utført av Sarah Soon Malling, Erik Bjørnson Lunke og Hanne Bertnes Norli.

Oppdragsgivers representant har vært Kjersti Visnes Øksenholt. Videre har Thale Heltberg og Anne Njarga bistått med innspill og innhenting av dokumentasjon.

Oslo, 28.08.2026

Hanne Bertnes Norli
Oppdragsleder

Faste Lynum
Kvalitetssikrer

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag	4
2. Innledning	9
2.1. Oppdatering av gjeldende arealplan	9
2.2. Overordnet konsekvensvurdering	10
3. Metode	12
3.1. Vurderingsgrunnlag	12
3.2. Struktur for konsekvensvurderingen	16
4. Vurdering av mål	18
4.1. Endringer i målstruktur og hierarki	20
4.2. Målkonflikter	25
5. Vurdering av retningslinjer	27
5.1. Overordnet vurdering av tematiske retningslinjer	27
5.2. Endringer i retningslinjene	31
5.3. Vurdering retningslinjenes effekt per mål i planalternativet	33
6. Vedlegg	74
6.1. Utdrag fra planprogrammet	74
6.2. Endringer i målformuleringer	78

1. Sammendrag

Vestfold skal oppdatere Regional Plan Bærekraftig Arealpolitikk (RPBA) som ble vedtatt i 2019. RPBA av 2019 er en revidering av planen fra 2013. Det nye planforslaget har fått navnet Vårt Vestfold – Bærekraftig arealplan (planalternativet).

I denne rapporten er det gjort en overordnet konsekvensvurdering av Vårt Vestfold med en systematisk fremstilling av mål og virkemidler. Vurderingene vil først og fremst være kvalitative, og skal belyse i hvilken grad det fremlagte planalternativet skiller seg fra nullalternativet, som er gjeldende plan.

Konsekvensvurderingen består av to deler:

1. Vurdering av mål og målstruktur for arealplanen sett i sammenheng med nye fylkesmål definert i Vestfoldplanen og kobling til FNs bærekraftsmål.
2. Vurdering av måleffekt for de ulike retningslinjene sett opp mot de nye målformuleringer.

Målvurdering

Målene i Vårt Vestfold skiller seg fra RPBA først og fremst fordi målene er satt inn i et annet målhierarki. I RPBA er det skrevet inn 8 samfunnsmål som beskriver en ønsket tilstand for Vestfold. Disse er basert på utfordringer som er beskrevet i planstrategien for 2016-2020, men er justert i lys av nyere kunnskapsgrunnlag. I Vårt Vestfold er det formulert 11 mål. I motsetning til samfunnsmålene i RPBA er målene i Vårt Vestfold mer spisset mot arealforvaltning. Den nye planstrategien, Vestfoldplanen som ble vedtatt i desember 2024, har formulert 12 hovedmål som ligger til grunn for arbeidet med Vårt Vestfold. Hovedmål fantes ikke da RPBA ble utarbeidet. Med Vestfoldplanen ble det med andre ord introdusert mål på et nytt nivå. Vi tolker dette som at hovedmålene i Vestfoldplanen er på nivå med samfunnsmålene i RPBA, og at målene i Vårt Vestfold er på et nivå lavere. Det gjør at når vi har sammenlignet målene i RPBA med målene i Vårt Vestfold, har vi ikke sammenlignet mål på samme nivå.

Vestfoldplanen er det mest overordnede plandokumentet for Vestfold, og vi ser det som et godt grep at det er satt fylkesmål og hovedmål basert på definerte utfordringer beskrevet i samfunnsdelen av planen. Disse målene gir en god overbygning for alle de regionale planene. Målene i Vestfoldplanen er direkte knyttet til de tre bærekraftsdimensjonene som gjør at videre operasjonalisering av målene må balansere ulike behov knyttet til miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Vi mener dette er en styrke ved de nye

målformuleringene. Formulering av fylkesmål og hovedmål ser vi som et godt grep for å sikre et tydelig målhierarki for samtlige regionale planer. Vår vurdering er at planalternativet har utledet og konkretisert mål for arealforvaltning basert på fylkes- og hovedmålene i Vestfoldplanen. Vi vurderer derfor at målene i planalternativet har en god forankring, og at det er en tydeligere rød tråd mellom målene i planstrategien og arealplanen enn hva som er tilfellet i nullalternativet.

Sett fra et overordnet perspektiv er samfunnsmålene i RPBA ganske like hovedmålene i Vestfoldplanen. I begge planene er det mål om å redusere utenforskap og sosiale forskjeller, utvikle attraktive steder og styrke verdiskaping, samt å redusere klimagassutslipp og utvikle miljøvennlige og effektive transport- og mobilitetsløsninger. Vestfoldplanen har imidlertid tatt inn nye problemstillinger sammenlignet med RPBA. Noen endringer er knyttet til at utenforskap er definert som en hovedutfordring, og dette har ført til et nytt mål om økt samfunnsdeltakelse. Videre er justering av målformuleringer gjort ut fra nye statlige føringer om f.eks. energiplanlegging.

Planens virkninger for miljø og samfunn - vurdering av retningslinjene

I Vårt Vestfold er det valgt en struktur for hvordan retningslinjene blir presentert som er gjennomgående for hele dokumentet. Sammenlignet med nullalternativet vurderes den nye strukturen som enklere å lese, samt at tilnærmingen er ryddig med tanke på hvilken rolle fylkeskommunen og kommunene har på administrativt og politisk nivå.

Målene beskriver en ønsket situasjon, og retningslinjene sier noe om hvordan kommunen kan nå disse målene. Sammenlignet med nullalternativet er planalternativet strammet opp til å kun omfatte planmyndighetsrollen og bruk av retningslinjer i arealforvaltning. Planalternativet fremhever hva som må vurderes for å få oversikt over konsekvenser av ulike beslutninger, hvordan ulike mål må balanseres, samt hvordan samarbeid kan gjøre at kommunene drar i samme retning. Dette vurderes som en god rolleforståelse mellom administrasjon og politikk, hvor administrasjonens rolle er å redegjøre for hva som må ligge til grunn for at politisk nivå kan ta en tilstrekkelig, opplyst beslutning.

Helhetsvurderingen er at målene som er beskrevet i planprogrammet er justert i henhold til utviklingstrekk, og at retningslinjene er blitt justert i henhold til nye mål. Tekstene i planalternativet gir både en tydelig beskrivelse av på hvordan de statlige føringene kan tilpasses den regionale konteksten og hvordan de er innarbeidet.

Det vurderes som at Vårt Vestfold har en tilnærming som vektlegger hva som er hensikten med målene, altså hva man kan oppnå i en ønsket situasjon. Det er med andre ord valgt en løsningsorientert tilnærming som er gjennomgående for hele planen. Det vurderes som

en tilnærming som kan gi godt gjennomføringspotensial, da en regional plan ikke er juridisk bindende (med unntak av eventuelle planbestemmelser) og har størst effekt dersom den klarer å sette en felles retning for kommunene.

Samlet sett vurderes det som at samtlige retningslinjer vil gi en bedre eller lik måloppnåelse sammenlignet med retningslinjene som ligger inne i gjeldende plan. Kun ett mål *Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes* har fått vurderingen nøytral. Dette kommer av at retningslinjene i nullalternativet er relativt tilsvarende retningslinjene i planalternativet.

For fem av målene anslår vi en svak positiv effekt. Dette kommer av at retningslinjene gir noe tydeligere veiledning, er tilpasset nasjonale føringer og er tydeligere på at økologisk bærekraft skal vektlegges, er bedre tilpasset målstrukturen og er avgrenset til å omfatte arealforvaltning eller har innarbeidet nye utviklingstrekk.

For seks av målene gis verdien positiv effekt. Dette kommer av at noen av retningslinjene i planalternativet er nye, og dermed vurderes å ha en positiv effekt sammenlignet med at det ikke eksisterer en retningslinje for temaet. Retningslinjene gir en større fleksibilitet som er tilpasset den regionale konteksten, er justert i henhold til rammene som ble satt i planprogrammet eller gir en tydeligere beskrivelse.

Tabell 1-1: samlet vurdering av retningslinjenes effekt på målene i Vårt Vestfold

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Merknad	Konsekvensvurdering
Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlig	R6 Boliger R3 Kvalitet i stedsutvikling	Ny retningslinje	Positiv
Tilrettelegge for helsefremmende og mangfoldig stedsutvikling	R3 Kvalitet i stedsutvikling	Bedre tilpasning til målstruktur	Svakt positiv
Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas	R3 Kvalitet i stedsutvikling R10 Kulturmiljø R11 Dyrka og dyrkbar jord R13 Natur, friluftsliv og grønnsstruktur (R2 Arealutnyttelse, R5 Langsiktig utviklingsgrense)	Revidert og utvidet, og tydeligere føringer	Svakt positivt

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Merknad	Konsekvensvurdering
Bidra til at næringslivet kan utvikle seg	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R7 Næring R9 Handel Regional planbestemmelse - handel	Vektlegger muligheter, mindre stringente	Positiv
Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R2 Arealeffektivitet R4 Mobilitet og infrastruktur R5 Langsiktige utviklingsgrenser	Videreføring av føringer, samt spesifisering av arealknapphet sett opp mot vern av natur	Svak positiv
Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten	R2 Arealeffektivitet R1 Lokalisering og funksjonsblanding R3 Kvalitet i stedsutvikling	Tydeliggjøring av føringer	Svakt positiv
Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden	R8 Energiplanlegging R12 Geologiske ressurser og massehåndtering.	Justering i henhold til nasjonale føringer.	Positiv
Sikre og utvikle blågrønne strukturer	R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur R14 Vannmiljø R3 Kvalitet i stedsutvikling R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko	Har innarbeidet nye temaer som underbygger økologisk bærekraft	Svakt positiv
Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet	R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko	Bedre avgrensning	Positiv

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Merknad	Konsekvensvurdering
Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.	R11 Dyrka og dyrkbar jord	Videreføring av eksisterende retningslinjer	Nøytral
Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden	R14 Vannmiljø R15 Sikring av drikkevannskvaliteten	Bedre tilpasning til målstruktur	Positiv

Samlet vurdering

Planalternativet har etter vår vurdering en god målstruktur som er forankret i overordnet planstrategi i Vestfoldplanen 2024-2028. Målene er operasjonalisert for arealplanlegging, og peker mot virkemidler innenfor arealforvaltning. Mål og retningslinjer er koblet til definerte utfordringer i fylket, og staker ut veien for hvordan arealplanlegging kan bidra til å nå ønsket tilstand.

Strukturen i planen er ryddig, og det er godt forklart hvordan retningslinjene skal tolkes. Statlige retningslinjer er tilpasset og satt inn i en regional kontekst. Et hovedgrep i planen er å vise til behov og at ulike behov må balanseres opp mot hverandre fremfor å beskrive målkonflikter. Det pekes på hva som bør utredes, og at konsekvenser av tiltak bør være kjent før beslutninger tas. Vi mener dette viser god rolleforståelse mellom administrasjon og politisk nivå. Samlet sett er vår vurdering at planalternativet har en positiv effekt på måloppnåelsen, sammenlignet med nullalternativet.

2. Innledning

2.1. Oppdatering av gjeldende arealplan

Vestfold skal oppdatere **Regional Plan Bærekraftig Areal** (RPBA) som ble vedtatt i 2019. RPBA av 2019 er en rullering av planen fra 2013. Det nye planforslaget har fått navnet **Vårt Vestfold - Bærekraftig arealplan** (planalternativet). Både planen fra 2013 og 2019 har et tidsperspektiv frem mot 2040. Ved rullering av planen fra 2013 i 2019 ble hovedprinsippene fastholdt, men et viktig formål med revideringen var å gi kommunene større frihet til å ta faglige avveininger selv, samt tilpasse planen til ny kommunestruktur.

RPBA er en regional plan for forvaltning av areal og har som hensikt å vurdere og avklare prinsipper for arealbruk opp mot formål og planer og strategier for å finne bærekraftige felles løsninger for regionen, i samarbeid med kommunene.

Rullering av RPBA ble besluttet i **Vestfoldplanen** som er regional planstrategi for Vestfold 2024 -2028. Vestfoldplanen er det overordnede strategidokumentet for fylket. Vestfoldplanen har tre fylkesmål og tolv hovedmål. Hovedmålene er strukturert etter de tre bærekraftsmålene, og disse målene er førende for alle andre planer og strategier.

Figur 2-1: Fylkesmål og hovedmål i Vestfoldplanen

Planprogrammet ble vedtatt av Fylkesutvalget 28.10.2025. I planprogrammet blir det fremhevet at det overordnete formålet med planarbeidet er å skape felles og omforente prinsipper med kommunene for arealutviklingen i et kommunalt og regionalt perspektiv. I tillegg blir det fremhevet at det er behov for å justere arealplanen i henhold til utviklingstrekk og nye statlige retningslinjer.

I planprogrammet blir det slått fast at handlingsprogram skal utarbeides som et eget dokument. Vurdering av handlingspunkter inngår dermed ikke i denne vurderingen. For mer utfyllende informasjon om hva som inngår i planprogrammet, se kapittel 7.

2.2. Overordnet konsekvensvurdering

Vestfold fylkeskommune har bedt om en konsekvensutredning med utgangspunkt i KU-forskrift §20 og 21.

2.2.1. Bestillingen

I Planprogrammet til revidering av RPBA vises det til Plan- og bygningsloven § 4-2: For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging (...) skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse - konsekvensutredning - av planens virkninger for miljø og samfunn.

Planprogrammet foreslår at det gjennomføres en overordnet konsekvensvurdering av selve plandokumentet med retningslinjer, som vurderer i hvilken grad revidert RPBA bidrar til å nå FNs bærekraftsmål, fylkesmålene satt i Vestfoldplanen og mål foreslått i revidert RPBA. Planprogrammet spesifiserer at en slik konsekvensutredning ikke er i tråd med Håndbok M-19416 eller T-1493.

Vestfold fylkeskommune beskriver oppgaven som følger: «Det skal gjennomføres en overordnet konsekvensvurdering av selve plandokumentet med retningslinjer, som vurderer i hvilken grad revidert planforslag bidrar til å nå mål i RPBA og i Vestfoldplanen.»

I forespørselen fra fylkeskommunen ble det anmodet om å ta i bruk en «trafikklysmoell» og det bes om en vurdering av (vår tolkning).

1. Mål og målstruktur for arealplanen sett i sammenheng med nye fylkesmål definert i Vestfoldplanen og kobling til FNs bærekraftsmål.
2. Vurdering av måleffekt for de ulike retningslinjene sett opp mot nye målformuleringer

2.2.2. Retningslinjer for konsekvensutredning

Plan og bygningslovens § 8-3 «Utarbeiding av regional plan» sier at regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en særskilt vurdering og beskrivelse av planens virkninger for miljø og samfunn. Det er henvist til § 4-2 andre ledd, som lyder:

*«For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for **miljø og samfunn**, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse – konsekvensutredning – av planens virkninger for miljø og samfunn.»*

Alternativene skal vurderes med utgangspunkt i KU-forskrift §20 og 21.§20, det vil si med en beskrivelse av nåværende miljøtilstand og en oversikt over hvordan miljøet antas å utvikle seg hvis planen eller tiltaket ikke gjennomføres.

§ 21 er beskrivelse av faktorer som kan bli påvirket av vesentlige virkninger for miljø og samfunn, herunder naturmangfold, miljømål og friluftsliv, jordvern, transportbehov, energiforbruk, helse, oppvekstsvilkår og tilgjengelighet. *Beskrivelsen skal omfatte positive, negative, direkte, indirekte, midlertidige, varige, kortsiktige og langsiktige virkninger.*

Det foreligger ingen egen nasjonal veileder for konsekvensutredning av regionale planer, men forskriften presiserer at redegjørelse for planens virkninger skal være beslutningsrelevant og gjøres på et overordnet nivå (KU-forskriften § 17), så sant det ikke foreslås konkrete tiltak (KU-forskriften § 18). Vurderingene skal inkludere usikkerhet, mulige målkonflikter og anbefalinger om tiltak/ justeringer.

Metoden for konsekvensutredningen skal være enkel, ha en overordnet tilnærming og fokusere på tema som har betydning for beslutninger. Konsekvensutredningen skal være en systematisk fremstilling av mål og virkemidler innenfor et utvalg plantemaer.

Vurderingene vil først og fremst være kvalitative, og skal belyse i hvilken grad det fremlagte planalternativet skiller seg fra et definert sammenligningsgrunnlag.

I det etterfølgende bruker vi begrepet konsekvens**vurdering**, om det denne rapporten omhandler.

3. Metode

3.1. Vurderingsgrunnlag

Konsekvensvurderingen av *Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan* tar utgangspunkt i kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for selve planforslaget. Det omfatter vurdering av RPBA, planprogram og sammenfatning av kunnskapsgrunnlag.

3.1.1. Alternativene

Regional plan for bærekraftig arealpolitikk er konsekvensvurdert med utgangspunkt i to alternativer for planbasert utvikling av fylket:

- Nullalternativet (Regional plan for bærekraftig arealpolitikk (RPBA))
- Planalternativet (Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan).

Nullalternativet innebærer i dette tilfellet en videreføring av dagens RPBA vedtatt i 2019. Nullalternativet tilsvarer en situasjon der det ikke vedtas en ny plan.

Planalternativet, Vårt Vestfold, er en revidering av RPBA fra 2019. Formålet med Vårt Vestfold er å innarbeide nye statlige retningslinjer og utviklingstrekk, samt tilpasse planen nytt målhierarki vedtatt i Vestfoldplanen.

Vestfoldplanen som er den overordnede planstrategien for fylket, ble vedtatt i desember 2024, og inngår i både nullalternativet og planalternativet. Da denne planen er vedtatt etter RPBA, er nullalternativet en situasjon der gjeldende arealplan ikke er tilpasset fylkesmål og hovedmål i Vestfoldplanen.

Det presiseres at konsekvensvurderingen tar utgangspunkt i og konsentreres om Vårt Vestfold, og vurderer effekter av denne planen sammenlignet med en eventuell videreføring av RPBA.

3.1.2. Metode

Vurderingen er organisert i to deler, mål og retningslinjer. Målene legges til grunn for vurderingene av retningslinjene. Effekt av retningslinjene på måloppnåelse er kjernen av konsekvensutredningen.

I kapittel 4 diskuterer vi den nye målstrukturen. Her inngår en vurdering av hvordan målene i planene henger sammen med overordnede mål, på hvilket detaljnivå målene er

formulert, og hvorvidt de ulike målene er endret i planalternativet sammenlignet med nullalternativet. Kapittel 4 redegjør for målene som legges til grunn for vurderingene som gjøres i kapittel 5.

I kapittel 5 vurderer vi hvordan retningslinjene i planene antas å bidra til måloppnåelse. Spørsmålet som stilles er om retningslinjene som er foreslått i planalternativet er bedre egnet til å nå målene enn en situasjon der RPBA videreføres. Kapittel fem er hovedkomponenten av konsekvensvurderingen.

Vurderingen er organisert i henhold til målene som er satt i Vårt Vestfold. For hvert mål gir vi en vurdering av om retningslinjene i planalternativet gir en positiv, nøytral eller negativ effekt, sammenlignet med nullalternativet.

Tabell 3-1: Viser skala for vurdering av effekt av retningslinjene

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering arealeffektivitet
		Negativ
		Svakt negativt
		Nøytral
		Svakt positiv
		Positiv

3.1.3. Vurdering av mål i planalternativet

Vestfoldplanen ble vedtatt i desember 2024. Vestfoldplanen er fylkets planstrategi, og effekten av retningslinjen i planalternativet skal vurderes opp mot målene i denne planen. I målanalysen har vi vurdert om målene i planalternativet er i henhold til overordnede mål satt i Vestfoldplanen.

I tillegg har vi vurdert målene som er satt i RPBA opp mot målene i planalternativet. I den sammenheng har det vært naturlig å skue til den tidligere planstrategien fra 2016-2020, da denne var førende for arbeidet med RPBA.

Vi har vurdert målene i planalternativet ut fra følgende spørsmål:

- Er nye utfordringer bedre innarbeidet i de nye målene sammenlignet med de gamle?
- Har målene en bedre målstruktur i den nye planstrategien og foreslåtte arealplan sammenlignet med tidligere planstrategi og gjeldende arealplan?
- Er det gjort substansielle endringer i målene samlet sett?

- Hvordan er målkonflikter beskrevet?

Samsvarer målene med nye utfordringer: Vurdering av om målene har blitt justert i henhold til beskrivelsene av de største utfordringene for fylkeskommunen, slik de er beskrevet i Vestfoldplanen og Planprogrammet.

Målstruktur: Vurdering av om målene er tilpasset målhierarkiet for ulike planer i fylkeskommunen, og om målstrukturen gir bedre retning for arealforvaltningen.

Substansielle endringer: Vurdering av om det er gjort vesentlige endringer i innholdet av målene.

Målkonflikter: Vurdering av om relevante målkonflikter er identifisert og adressert i planalternativet

3.1.4. Vurdering av effekt av nye retningslinjer på måloppnåelse

Effekten av endringene i planen vurderes ut fra i hvilken grad retningslinjene i Vårt Vestfold (planalternativet) kan bidra til bedre måloppnåelse enn RPBA (nullalternativet).

Effekt på de ulike konsekvenstemaene knyttet til miljø, klima, økonomi, sosial fordeling og påvirkning på nullvekstmål vurderes i henhold til de 11 målene i planen.

Vurderinger av om retningslinjene bidrar til økt måloppnåelse tar utgangspunkt i sammenligning av retningslinjene i RPBA opp mot Vårt Vestfold. Vi har vurdert om de nye retningslinjene:

- Bedre svarer ut viktige utviklingstrekk i samfunnet
- Gir bedre føringer, gitt ny kunnskap og nasjonale retningslinjer
- Gir bedre veiledning
- Gir et bedre grunnlag for regional samordning.

Viktige utviklingstrekk handler om hvor vidt retningslinjene kan bidra til å bedre håndtere endringer i demografi, bærekraftdimensjonene, variert boligsammensetning, næringsutvikling med mer.

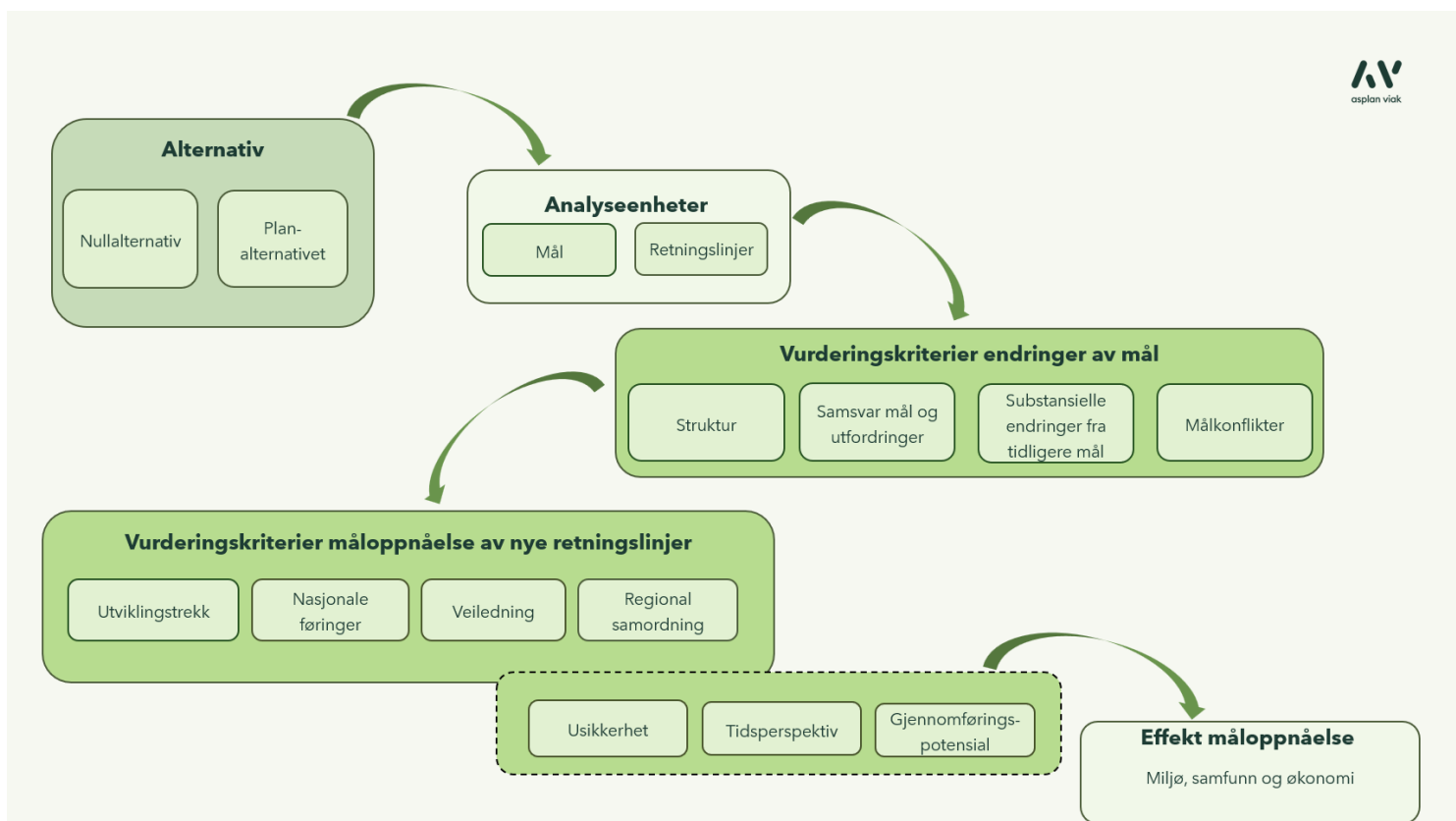
Føringer basert på ny kunnskap og nasjonale retningslinjer handler blant annet om arealplanlegging sett opp mot nye statlige retningslinjer for arealplanlegging, vern av natur, naturmangfold, energiplanlegging, massehåndtering med mer.

Veiledning handler om i hvilken grad retningslinjene gir tydeligere føringer for arealforvaltningen og berørte aktørers behov for å forstå hvordan planen og retningslinjene skal følges opp.

Regional samordning handler om i hvilken grad planen gir et godt felles grunnlag for samarbeid mellom berørte aktører, og legger til rette for å samordne kommuneovergripende tema, som massehåndtering, lokalisering av næringsarealer, kartlegginger og kunnskapsutvikling.

I tillegg vurderes effekten av planalternativet med grunnlag i følgende faktorer:

- **Gjennomføringspotensial:** En vurdering av om retningslinjen vil bli fulgt opp av kommunene. Kan vi anta at retningslinjen vil bli fulgt, og dermed fører til bedre måloppnåelse?
- **Tidsperspektiv:** Overordnet vurdering av effekter på kort, mellomlang og lengre sikt.
- **Usikkerhet:** Et mål på i hvilken grad vi tror at vi har tilstrekkelig grunnlag til å sette verdi på effekt.

Figur 3-2: Illustrasjon av metode for konsekvensvurderingen

3.2. Struktur for konsekvensvurderingen

I planforslaget er det 11 målsettinger som er underlagt hovedmålene i Vestfoldplanen. Vi har sortert retningslinjene ut fra om de er vurdert å ha effekt for å oppnå de ulike målene. Tabell 3-1: Mål og retningslinjervisner en oversikt over hvordan retningslinjene er sortert per mål.

Tabell 3-1: Mål og retningslinjer

Fylkesmål i Vestfoldplanen	Hovedmål i Vestfoldplanen	Mål i Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan	Retningslinjer i Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan
Vestfold er et inkluderende fylke med høy samfunnsdeltagelse	Øke samfunnsdeltagelsen	Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige.	R6 Boliger. R3 Kvalitet i stedsutvikling
	Redusere sosial ulikhet	Tilrettelegge for helsefremmende stedsutvikling.	R3 Kvalitet i stedsutvikling
Vestfold er et attraktivt fylke som tilrettelegger for høy verdiskaping	Styrke fylkets egenart og attraktivitet	Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas.	R3 Kvalitet i stedsutvikling R10 Kulturmiljø R11 Dyrka og dyrbar jord R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur (R2 og R5)
	Fremme bærekraftig verdiskaping	Bidra til at næringslivet kan utvikle seg.	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R7 Næring R9 Handel Regional planbestemmelse - handel
	Styrke byer og tettsteder	Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser.	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R2 Arealeffektivitet R4 Mobilitet og infrastruktur R5 Langsiktige utviklingsgrenser
	Styrke byer og tettsteder	Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten.	R2 Arealeffektivitet R1 Lokalisering og funksjonsblanding R3 Kvalitet i stedsutvikling
Vestfold er et fylke som tar vare på natur,	Løse fylkets klimautfordringer	Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden.	R8 Energiplanlegging R12 Geologiske ressurser og massehåndtering

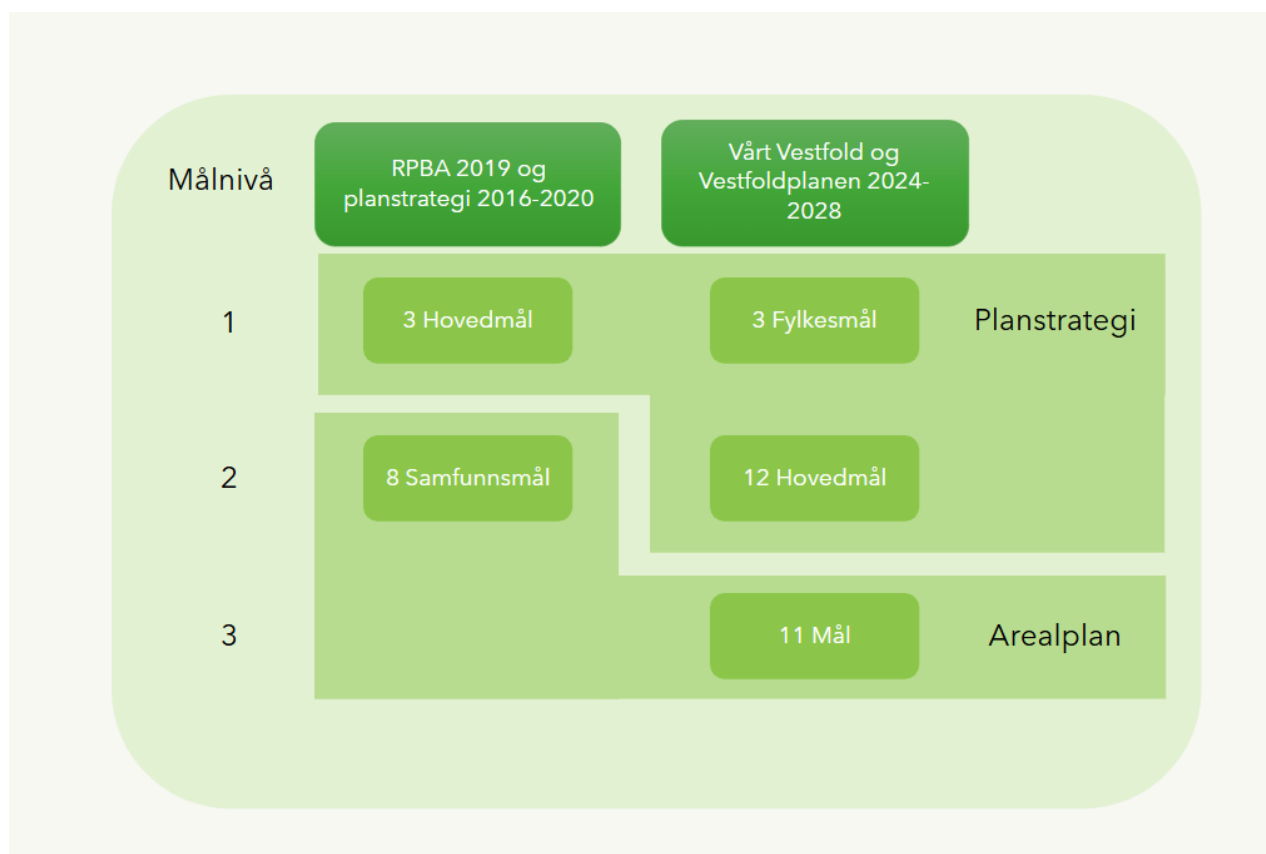
Fylkesmål i Vestfoldplanen	Hovedmål i Vestfoldplanen	Mål i Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan	Retningslinjer i Vårt Vestfold - bærekraftig arealplan
Oslofjorden og klima	Løse fylkets klimautfordringer	Sikre og utvikle blågrønne strukturer.	R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur R14 Vannmiljø R3 Kvalitet i stedsutviklingen R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko
	Sikre bærekraftig arealforvaltning	Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet	R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko (R2, R5, R8, R11, R13, R14)
	Sikre bærekraftig arealforvaltning	Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.	R11 Dyrka og dyrkbar jord
	Sikre rene vannforekomster og en ren Oslofjord	Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden.	R14 Vannmiljø R15 Sikring av drikkevannskvaliteten

4. Vurdering av mål

I dette kapitlet gjør vi en vurdering av de nye målformuleringene i arealplanen. Vi vurderer målstrukturen og vi ser om det er gjort substansielle endringer i hvordan målene beskriver ønsket tilstand.

Målstrukturen består av mål i de to arealplanene (RPBA og Vårt Vestfold), samt overordnede mål i de tilhørende planstrategiene.

Målene i Vårt Vestfold skiller seg fra RPBA på flere måter. For det først har planene forskjellig målstruktur. Dette kommer av at planstrategien fra 2016, som lå til grunn da RPBA ble utarbeidet, kun har definert tre hovedmål, mens det i planstrategien av 2024, Vestfoldplanen, er det definert 3 fylkesmål og 12 hovedmål. I Vårt Vestfold er det 11 mål og i RPBA er det 8 samfunnsmål som er på forskjellig nivå (vist i Figur 4-1).

Figur 4-1: sammenheng mellom mål i planstrategi og plan, gjeldende og fremtidig plan. Figuren viser at i gjeldene arealplan er samfunnsmålene beskrevet i arealplanen og at det er ett mindre nivå i planstrategi av 2016-2020 og arealplan av 2019 i enn i ny planstrategi og forslag til ny arealplan.

I Vårt Vestfold blir det altså introdusert et nytt målnivå. De 11 mål i Vårt Vestfold bygger på hovedmålene i Vestfoldplanen. Disse 11 målene er relativt detaljerte og spisset mot tema som kan løses gjennom arealforvaltningen. Dette gjør at Vårt Vestfold baserer seg på målformuleringer som er mer tilpasset formålet med planen, som er vern og utvikling av arealressurser. I RPBA er målene derimot mer overordnede, og dreier seg om mer generelle samfunnsutfordringer, heller enn å kun handle om arealforvaltning. I RPBA er de åtte samfunnsmålene beskrevet med strekpunkter som underbygger og beskriver en ønsket tilstand for hvert av målene. Disse strekpunktene har til dels overlappende innhold med de 11 målene som er beskrevet i Vårt Vestfold. Vi tolker det slik at hovedmålene i Vestfoldplanen i stor grad erstatter samfunnsmålene i RPBA.

For det andre er det ulikt hvordan overordnede føringer og mål er formulert i de to planstrategiene. I begge planene er det beskrevet at planen og dens mål baserer seg på FNs bærekraftsmål. Men mens Vestfoldplanen har tre *fylkesmål* som knytter seg til hver av de tre bærekraftsdimensjonene, er ikke dette tilfellet i planstrategien fra 2016. I sistnevnte er det ett hovedmål som omhandler både økonomisk vekst og levekårsforskjeller (økonomisk og sosial bærekraft), og to mål som omhandler klima og naturvern (miljømessig bærekraft). Hver bærekraftsdimensjon er altså ivaretatt i gjeldende plan, men i litt mindre tydelig grad enn i den nye planstrategien. I Vestfoldplanen danner hver bærekraftsdimensjon grunnlag for hvert sitt fylkesmål og målhierarkiet er på den måten direkte knyttet til bærekraftsdimensjonene.

For det tredje er sammenhengen mellom målene i plansystemet, den 'røde tråden', noe ulik i gjeldende og kommende plan. RPBA bygger på hovedmål som er definert i planstrategien, mens samfunnsmålene er definert i selve planen. Dette gir en mer oversiktlig inndeling, i og med at det bare er to nivåer av mål. Samtidig er det ikke alltid enkelt å forstå hvilket (eller hvilke) hovedmål de enkelte samfunnsmålene knytter seg til. I Vestfoldplanen og Vårt Vestfold er det en tydeligere sammenheng mellom de tre overordnede målene (fylkesmål) og de underliggende 12 hovedmålene, som også er illustrert med en figur (figur 2 i Vestfoldplanen). Videre er det også i Vårt Vestfold vist med en tabell hvordan planens mål knytter seg til hovedmålene og fylkesmålene i planstrategien (samt til FNs bærekraftsmål).

En annen effekt av å endre på målhierarkiet og flytte samfunnsmål/hovedmål til planstrategien, er at hovedmålene blir førende for alle fylkets planer. I motsetning til i RPBA, der samfunnsmålene var spesifikke for arealplanen, er hovedmålene i Vestfoldplanen på et høyere nivå i plansystemet. Dette gjør at arealplanen forholder seg til de samme overordnede målene som andre planer, og man unngår at hver plan forholder

seg til ulike samfunnsmål/hovedmål. På den måten kan planene i større grad fungere som administrative styringsdokumenter, mens politiske beslutninger holdes høyere i plansystemet, i planstrategien..

Hvis vi sammenligner samfunnsmålene i RPBA med hovedmålene i Vestfoldplanen, ser vi at målene på dette nivået er ganske like. I begge planene er det mål om å redusere utenforskap og sosiale forskjeller, utvikle attraktive steder og styrke verdiskaping, samt å redusere klimagassutslipp og utvikle miljøvennlige og effektive transport- og mobilitetsløsninger. Samtidig er det også noen forskjeller. I den nye planstrategien (Vestfoldplanen) er det tre mål om å styrke sosial bærekraft. Her finner vi blant annet mål om å *sikre god opplæring* og å *øke samfunnsdeltakelsen*, noe som ikke er inkludert i RPBA. I RPBA er det et mål om å *styrke samfunnssikkerheten i Vestfold*, mens et tilsvarende mål ikke er inkludert i Vestfoldplanen. Derimot er det et mål i Vestfoldplanen om å *øke energiforsyningen*, mens dette temaet ikke er med i gjeldende plan. Videre er det i begge planer uttalte mål om å bevare både grønne og blå naturverdier (blågrønne strukturer, naturverdier, vannforekomster, etc), men i den kommende planen er vern og andre tiltak knyttet til *Oslofjorden* trukket fram i målene, noe som ikke er tilfellet i gjeldende plan. I vedlegget finnes en utfyllende beskrivelse av hvordan de enkelte målene i Vårt Vestfold skiller seg fra målene i gjeldende RPBA.

4.1. Endringer i målstruktur og hierarki

I RPBA er det definert åtte samfunnsmål, som beskriver en ønsket tilstand for fylket når planen er gjennomført i 2040:

1. Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region
2. Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart
3. Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige
4. Vestfold er konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt, og trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter.
5. Ulikheter i folkehelse og levekår er redusert
6. Et miljøvennlig, sikkert og effektivt transportsystem som fremmer folkehelse, by- og tettstedsutvikling, nærings- utvikling og en bærekraftig arealutvikling.
7. Vestfold er et foregangsfylke for reduserte klimagass utslipp og miljøvennlig energibruk.
8. Samfunnssikkerheten i Vestfold er svært høy

Under hvert samfunnsmål beskrives en ønsket tilstand og det er satt inn strekpunkter som angir retning for den ønskede tilstanden.

Tabell 4-1: Samfunnsmål og retninger for ønsket tilstand i RPBA 2019

Samfunnsmål	Strekpunkter
Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region	➤ Bærekraftige mål for miljømessig, økonomisk og sosial utvikling er grunnlaget for en helhetlig og demokratisk forankret forvaltning av samfunnets ressurser. ➤ Vestfoldsamfunnet er en talefør region som samhandler aktivt med naboregioner om utviklingsoppgaver, og markerer seg i konkurransen mellom regionene om mennesker og virksomheter. ➤ Hensyn til matjord, naturområder, kulturmiljøer, friluftslivs- og rekreasjonsområder, vann og naturressurser står sterkt i folks bevissthet og i arealplanleggingen.
Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart	➤ Vestfolds jord er blant landets beste, og er viktig som kornkammer og grønnsakhage for Norge. ➤ De unike og viktigste natur- og kulturmiljøene er sikret varig vern som sammenhengende områder. ➤ Ressursforvaltningen er helhetlig og langsiktig, og sikrer verdier for kunnskap, opplevelser og produksjon både for samtida og ettertida. Vannforekomstene har god økologisk og kjemisk tilstand, og utsettes ikke for risiko.
Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige	➤ Vestfolds perlekjede av kystbyer, samt tettsteder og bygder er sterke, levende lokalsamfunn, møteplasser og bærere av Vestfolds historie og identitet. ➤ Store endringsprosesser, særlig i de største byene, er gjennomført med høye krav til kvalitet for grønnsstruktur og bevaring av kulturmiljøer. ➤ De største byene er regionale vekstsentre som fungerer som en drivkraft for utvikling i fylket. ➤ By og land dyrkes som ulike kvaliteter, og gir i sum spennende og mangfoldige muligheter slik at hele fylket er i bruk.
Vestfold er konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt, og trekker til seg kompetent	➤ Næringsliv og offentlige virksomheter finner attraktive lokaliseringalternativ og etableringsmuligheter i Vestfold.

Samfunnsmål	Strekpunkter
arbeidskraft og nyskapende virksomheter.	➤ Vestfold tiltrekker seg mennesker med ulike kompetanse og arbeidskraft. Vestfolds stedbundne næringer har gode arbeidsforhold. ➤ Det er bred deltakelse i yrkeslivet.
Ulikheter i folkehelse og levekår er redusert	➤ Et variert boligtilbud gir gode bomiljøer for ulike ønsker og behov. Folk flest er fysisk aktive i hverdagen. ➤ Det er gode forhold for barn og unges lek, utfoldelse og deltakelse i samfunnet. ➤ Drikkevannsforsyningen er helsemessig trygg og beredskapsmessig sikker.
Et miljøvennlig, sikkert og effektivt transportsystem som fremmer folkehelse, by- og tettstedsutvikling, næringsutvikling og en bærekraftig arealutvikling.	➤ Prioritert framkommelighet for kollektivtrafikk og næringstransport i byområdet. ➤ Veksten i persontransport i byene tas med gange, sykkel og kollektivtransport. ➤ Reduserte klimagassutslipp fra transportsektoren i tråd med Norges klimamål. ➤ Høy trafiksikkerhet og god mobilitet for alle trafikantergrupper. ➤ Et robust og samfunnssikkert transportsystem.
Vestfold er et foregangsfylke for reduserte klimagassutslipp og miljøvennlig energibruk.	➤ Vestfold skal minst oppfylle fylkets andel av de nasjonale klimamålene.
Samfunnssikkerheten i Vestfold er svært høy	➤ Både i hverdags- og ekstremisituasjoner er samfunnssikkerheten i Vestfold på et høyt nivå. ➤ I arealplanleggingen vies mye oppmerksomhet til risikovurderinger, riktig lokalisering og forebyggende planlegging. ➤ Det er særlig aktsomhet overfor fare for flom, stormflo/havnivåstigning og skred (kvikkleire/ løsmasse). ➤ God ressursforvaltning bidrar til forsyningssikkerhet. ➤ Drikkevannsforsyningen, herunder reserve- og nødvannforsyningen, er helsemessig trygg og beredskapsmessig sikker.

Målene har ligget fast siden første versjon av RPBA ble vedtatt i 2013, men har gjennomgått noen endringer i målformuleringer i den reviderte versjonen fra 2019. RPBA beskriver også det overordnede utfordringsbildet i fylket som et viktig bakteppe for målene. Videre beskriver planen overordnede føringer og mål som ligger bak de åtte samfunnsmålene: FNs bærekraftsmål ligger til grunn, i tillegg til nasjonale føringer som Plan- og bygningsloven, Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging og Statlige planretningslinjer.

RPBA 2019 bygger også på fylkets regionale planstrategi (2016-2020). I denne er det formulert tre hovedmål for utvikling i Vestfold:

1. Økt verdiskaping, bredere sysselsettingstilbud, lavere frafall i videregående skole og reduserte forskjeller i levekår.
2. Reduksjon av klimagassutslipp med 40 % innen 2030
3. Bevaring og videreutvikling av viktige natur- og kulturmiljøkvaliteter.

I Regional planstrategi (2016-2020) er det også beskrevet hvilke planer som skal revideres og utvikles for å nå målene. Herunder er ett av grepene å evaluere og revidere RPBA.

I Vårt Vestfold – bærekraftig arealplan er det formulert 11 mål, som utgjør langsiktige ambisjoner for arealforvaltningen i fylket:

- Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige.
- Tilrettelegge for helsefremmende og mangfoldig stedsutvikling.
- Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas.
- Bidra til at næringslivet kan utvikle seg.
- Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser.
- Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten.
- Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden.
- Sikre og utvikle blågrønne strukturer.
- Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet
- Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.
- Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden.

Målene bygger på og er strukturert etter de mer overordnede målene i Vestfoldplanen. I Vestfoldplanen er det definert tre fylkesmål som knytter seg til de tre bærekraftsdimensjonene (sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft).

Under de tre fylkesmålene er det definert 12 hovedmål som beskriver hvordan fylkeskommunen jobber for å nå ønsket utvikling. Fylkesmålene og hovedmålene i Vestfoldplanen knytter seg sammen som vist i Tabell 4-2.

Tabell 4-2: Fylkesmål og hovedmål i planalternativet

Fylkesmål	Hovedmål (12 stk)
1 Vestfold er et inkluderende fylke med høy samfunnsdeltakelse	Øke samfunnsdeltakelsen
	Sikre god opplæring
	Redusere sosial ulikhet
2 Vestfold er et attraktivt fylke som tilrettelegger for høy verdiskaping	Styrke fylkets egenart og attraktivitet
	Fremme bærekraftig verdiskaping
	Styrke byer og tettsteder
	Øke energiforsyningen
	Sikre et fremkommelig og trygt fylkesveinett
3 Vestfold er et fylke som tar vare på natur, Oslofjorden og klima	Løse fylkets klimautfordringer
	Sikre bærekraftig arealforvaltning
	Sikre rene vannforekomster og en ren Oslofjord
	Utvikle gode mobilitetsløsninger

Fylkesmålene (og hovedmålene) er utviklet på bakgrunn av viktige utfordringer og utviklingstrekk i fylket.

Videre er det i Vestfoldplanen beskrevet hvilke regionale planer og strategier som skal utvikles eller revideres for å følge opp planstrategien, og bidra til å nå de overordnede fylkesmålene og hovedmålene.

De 11 målene i arealplanen (Vårt Vestfold) knytter seg til enkelte av de 12 hovedmålene i planstrategien (Vestfoldplanen), men ikke alle. Det vil si at målene i arealplanen ikke bidrar til å nå alle hovedmålene, men hvert av de tre fylkesmålene er dekket med i hvert fall to mål i planalternativet.

4.2. Målkonflikter

Konflikter mellom målene er i liten grad hensyntatt eller vurdert i RPBA og Vårt Vestfold. Heller ikke i de tilhørende planstrategiene er dette temaet tatt opp i særlig grad, til tross for at det blir påpekt i Vestfoldplanen at de tre bærekraftsdimensjonene (sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft) ofte står i motsetning til hverandre og at dette kan være en kilde til konflikt. For eksempel kan hensynet til økonomisk bærekraft (næringsutvikling) komme i konflikt med miljømessig bærekraft (vern av natur- og kulturkvaliteter). Det samme kan skje med forholdet mellom sosial og miljømessig bærekraft, eksempelvis at behovet for å bygge tilstrekkelig med boliger for å dempe prisveksten kan føre til overdreven nedbygging av natur.

Et grep i begge planene for å motvirke målkonflikter er, slik vi tolker det, det overordnede *hovedgrepet* om attraktiv og inkluderende by- og tettstedsutvikling (*kompakt by- og stedsutvikling* i RPBA). Med dette grepet, og de tilhørende retningslinjene, er ambisjonen å få til en utvikling som på samme tid gjør det attraktivt for folk og næringsliv å etablere seg i fylket, bidrar til å sikre allmenn tilgang til offentlige goder og tjenester, og er kompakt nok til å unngå byspredning og press på natur- og kulturverdier i fylket.

Dersom dette lykkes, vil det være lite konflikt mellom de ulike målene i Vårt Vestfold. Da kan planen bidra til at de ulike målene oppnås, noe som igjen bidrar til oppnåelse av hovedmålene og fylkesmålene i Vestfoldplanen. Men erfaringsmessig er det, som nevnt ovenfor, utfordrende å få til en by- og tettstedsutvikling som ivaretar alle de tre bærekraftsdimensjonene. Flere av målene i Vårt Vestfold kan i så måte komme i konflikt med hverandre.

Først og fremst er vår vurdering at målet om næringsutvikling (*bidra til at næringslivet kan utvikle seg*) kan stå i konflikt med målet om vern (*naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftsområdene ivaretas*). Det kan være utfordrende å legge godt til rette for næringsetableringer og -utvikling samtidig som eksisterende arealverdier vernes. Dette avhenger imidlertid av *hva slags* næring en retter seg mot. Arbeidsplass- og besøksintensive næringer kan lettere tilbys arealer og gunstige rammebetingelser innenfor de etablerte by- og tettstedsområdene i fylket, mens mer arealkrevende næringer har behov for større arealinngrep dersom de skal ønske å etablere seg.

Også andre mål i Vårt Vestfold kan potensielt komme i konflikt med hverandre. Målet om bomiljø (*bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige*) knytter seg til sosial bærekraft. Dersom dette målet fordrer byspredning for å sikre varierte boliger og å øke boligtilbudet, kommer det i konflikt med vernehensyn. Videre kan hensynet til å utvikle

bomiljøer komme i konflikt med næringsutvikling i by- og tettsteder, der det er trangt om plassen og ulike interesser kjemper om de samme arealene.

Videre er det påpekt i både RPBA og i kunnskapsgrunnlaget til Vårt Vestfold at fylket har en relativt stor planreserve. Store uutbygde arealer kan bidra til å forsterke ulike målkonflikter i planen. For eksempel kan arealreserver på ugunstige steder gjøre det vanskelig å oppfylle målet om å forbedre og bygge opp under etablerte byer og tettsteder.

Målkonflikter som dette er etter vår vurdering ikke tilstrekkelig drøftet i planen Vårt Vestfold. En løsning på dette kunne vært å diskutere målkonflikter i planen, og deretter nyansere målformuleringene slik at konfliktene reduseres. Et annet grep kunne vært å rangere målene mot hverandre, eller velge ut noen hovedmål, og på den måten tillate at noen mål bør prioriteres høyere enn andre.

5. Vurdering av retningslinjer

I dette kapittelet gjør vi en vurdering av retningslinjene i Vårt Vestfold. Vi har vurdert om nye retningslinjer gir bedre måloppnåelse ut fra kriteriene vi har beskrevet under metodekapittelet (f.eks om retningslinjene er bedre tilpasset nye utviklingstrekk, nasjonale føringer, om de gir bedre veiledning med mer). Vi har sammenlignet retningslinjene i Vårt Vestfold med retningslinjene i RPBA opp mot målene i Vårt Vestfold.

5.1. Overordnet vurdering av tematiske retningslinjer

I dette avsnittet omtales vurderingskriteriene for alle mål og retningslinjer på et overordnet nivå. Vi har valgt å gjøre det på denne måten da mange av bemerkningene knyttet til tilnærming og struktur i planalternativet er gjennomgående for hele dokumentet.

5.1.1. Vurdering av planalternativet opp mot de definerte kriteriene

Utviklingstrekk: Temaene som ble listet i planprogrammet: Bolig, Handel, Næring, Geologiske forekomster, mineralressurser og massehåndtering, Dyrket og dyrkbar mark og Natur, friluftsliv og grønnstruktur er innarbeidet i Vårt Vestfold. Alle temaer og retningslinjer er gjennomgått og vurdert. Vår helhetsvurdering er at temaene er justert i henhold til utviklingstrekk.

Nasjonale føringer: I Vårt Vestfold er det gjennomgående vist til statlige føringer for temaene som har fått nye føringer. Det er forklart hvordan de statlige føringene er tilpasset regional kontekst og innarbeidet i forslag til nye retningslinjer. Vår vurdering er at planen gir en ryddig fremstilling, og at fremstillingen gir god veiledning.

Veiledning: Sammenlignet med RPBA vurderer vi at Vårt Vestfold er tydeligere på hva som forventes av kommunene ved at anbefalinger er fjernet. I RPBA er veiledning knyttet til retningslinjene og anbefalinger blandet sammen i teksten. Dette gir etter vår vurdering et mer tvetydig budskap, da det er uklart hvilken status anbefalinger har for arealforvaltningen.

Samarbeid: Vårt Vestfold vektlegger behov for kunnskap om konsekvenser av ulike beslutninger, hvordan ulike mål må balanseres, samt hvordan samarbeid kan gjøre at kommunene drar i samme retning. Vår vurdering er at dette er basert på en god forståelse av rollefordelingen mellom administrasjon og politikk og at administrasjonens rolle er å

redegjøre for hva som må ligge til grunn for at politisk nivå kan ta en tilstrekkelig, opplyst beslutning.

Gjennomføringspotensial: Vår vurdering er at Vårt Vestfold har en tilnærming som vektlegger hva som er hensikten med målene, altså hva man kan oppnå i en ønsket situasjon. Det er med andre ord valgt en løsningsorientert tilnærming som er gjennomgående for hele arealplanen. Vår vurdering er at dette er en tilnærming som kan gi et godt gjennomføringspotensial, da regional plan ikke er juridisk bindende (med unntak av eventuelle planbestemmelser) og har størst effekt dersom den klarer å sette en felles retning for kommunene.

En utfordring med en løsningsorientert tilnærming er det kan fremstå som at alle mål er mulige å nå, bare man finner riktig balanse. I praksis vil det sannsynligvis være mange tilfeller der målkonflikter oppstår. Planen kan etter vår vurdering gi en mer harmonisk fremstilling av hvordan målene kan nås enn hva som kan forventes å være realistisk.

Tidsperspektiv: Vårt Vestfold har i utgangspunktet et 2040-perspektiv. For mål som faller inn under økologisk bærekraft vises det til at konsekvenser må vurderes ut fra både et kortsiktig og langsiktig perspektiv, utover 2040. Dette vektlegges spesielt når temaene omfatter ikke-fornybare ressurser. Her trekkes det frem at vurderinger må gjøres med tanke på fremtidige generasjoner. Målet om å *Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet* uttrykker at det ikke skal gjøres tiltak dersom man ikke har kjennskap til konsekvensene som tiltaket kan gi, og kan ha innvirkning på alle tiltak.

Usikkerhet og avhengigheter: Vårt Vestfold inneholder ingen konkrete fysiske tiltak, kun retningslinjer til bruk i arealforvaltningen. Det er ikke nødvendigvis en direkte sammenheng mellom planens innhold og fysisk utvikling. Etterlevelse av planen avhenger av ulike forhold: Hvordan føringer i regional plan tas opp i kommuneplaner, deretter reguleringsplaner og til slutt søknader om tiltak. Utvikling kan skje som ikke er i tråd med de retningslinjene.

Etterlevelse kan videre påvirkes av ordlyd i retningslinjene: Strenge, eller absolutte krav, som «skal-formuleringer», kan være effektive dersom de følges, men de kan også ha motsatt effekt dersom de blir for strenge og aktører velger å ikke følge dem. I planalternativet er det valgt å bruke «bør-formuleringer» dersom retningslinjene ikke er direkte knyttet til en nasjonal føring. Vår vurdering er at dette gir god veiledning til kommunen og at det er hensiktsmessig at formuleringene ikke gir kommunene en unødvendig følelse av tvang fra fylkeskommunen.

5.1.2. Samlet vurdering av retningslinjenes effekt på målene

Tabell 5-1 viser en samlet vurdering av hvilken effekt vi vurderer at de ulike retningslinjene har på målene i planalternativet. Ingen av vurderingene er gitt negativ nytte i henhold til skalaen vi har benyttet. Samlet vurderes det altså som at retningslinjene vil gi en bedre måloppnåelse på 10 av 11 mål sammenlignet med retningslinjene som ligger inne i gjeldende plan. En svakhet med metoden kunne vært at det er naturlig at retningslinjene vi har vurdert gir bedre måloppnåelse, når de er utarbeidet med utgangspunkt i mål som er definert i samme prosess. Imidlertid viste målanalysen at målene i planalternativet substansielt viderefører samfunnsmålene i gjeldende plan. Vår samlede vurdering er dermed at gode justeringer er gjort i planalternativet sammenlignet med nullalternativet slik at planen legger til rette for bedre måloppnåelse.

Kun ett mål - *Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes* - har fått vurderingen nøytral. Dette kommer av at retningslinjene i nullalternativet er relativt tilsvarende retningslinjene i planalternativet.

Fem av målene har fått en svak positiv effekt. Dette kommer av at retningslinjene gir noe tydeligere veiledning, er tilpasset nasjonale føringer og er tydeligere på at økologisk bærekraft skal vektlegges, er bedre tilpasset målstrukturen og er avgrenset til å omfatte arealforvaltning eller har innarbeidet nye utviklingstrekk.

Seks av målene har fått verdien positiv effekt. Dette kommer av noen av retningslinjene i planalternativet er nye, og dermed vurderes å ha en positiv effekt sammenlignet med at det ikke eksisterer en retningslinje for temaet. Retningslinjene gir en større fleksibilitet som er tilpasset den regionale konteksten, er justert i henhold til rammene som ble satt i plangrammet eller gir en tydeligere veiledning.

Tabell 5-1: samlet vurdering av retningslinjenes effekt på målene i Vårt Vestfold

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Merknad	Konsekvensvurdering
Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlig	R6 Boliger R3 Kvalitet i stedsutvikling	Ny retningslinje	Positiv
Tilrettelegge for helsefremmende og mangfoldig stedsutvikling	R3 Kvalitet i stedsutvikling	Bedre tilpasning til målstruktur	Svakt positiv

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Merknad	Konsekvensvurdering
Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas	R3 Kvalitet i stedsutvikling R10 Kulturmiljø R11 Dyrka og dyrkbar jord R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur (R2 Arealutnyttelse, R5 Langsiktig utviklingsgrense)	Revidert og utvidet, og tydeligere føringer	Svakt positivt
Bidra til at næringslivet kan utvikle seg	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R7 Næring R9 Handel Regional planbestemmelse - handel	Vektlegger muligheter, mindre stringente	Positiv
Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R2 Arealeffektivitet R4 Mobilitet og infrastruktur R5 Langsiktige utviklingsgrenser	Videreføring av føringer, samt spesifisering av arealknapphet sett opp mot vern av natur	Svak positiv
Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten	R2 Arealeffektivitet R1 Lokalisering og funksjonsblanding R3 Kvalitet i stedsutvikling	Tydeliggjøring av føringer	Svakt positiv
Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden	R8 Energiplanlegging R12 Geologiske ressurser og massehåndtering.	Justering i henhold til nasjonale føringer.	Positiv
Sikre og utvikle blågrønne strukturer	R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur R14 Vannmiljø R3 Kvalitet i stedsutvikling	Har innarbeidet nye temaer som underbygger økologisk bærekraft	Svakt positiv

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Merknad	Konsekvensvurdering
	R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko		
Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet	R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko	Bedre avgrensning	Positiv
Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.	R11 Dyrka og dyrkbar jord	Videreføring av eksisterende retningslinjer	Nøytral
Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden	R14 Vannmiljø R15 Sikring av drikkevannskvaliteten	Bedre tilpasning til målstruktur	Positiv

5.2. Endringer i retningslinjene

I RPBA er det 17 retningslinjer og to planbestemmelser. Vårt Vestfold har 16 retningslinjer og en planbestemmelse. Det er gjort endringer i struktur og formuleringer.

Vårt Vestfold deler retningslinjene i to kategorier. De fem første retningslinjene blir knyttet til hovedgrep for planen uttrykt som «attraktiv og inkluderende by- og tettstedsutvikling» og vår tolkning av dette er at de fem første retningslinjene er overordnet og virker sammen for å nå dette hovedgrepet.

Tabell 5-2 viser en overordnet oversikt over endringene som er gjort i formuleringer og struktur av retningslinjene i RPBA og Vårt Vestfold. Tabellen viser hvordan retningslinjene kan sammenlignes retningslinje for retningslinje. I vurderingen av retningslinjene har vi vurdert forskjellen mellom nye og gamle retningslinjer sett opp mot nye målformuleringer.

Selv om vi har sortert retningslinjene per mål som vist i Tabell 3-1 kan ulike retningslinjer bidra til å oppnå flere mål. Dette fremgår i vurderingene i kapittel 5.3

Tabell 5-2: Sammenstilling av retningslinjer og planbestemmelser i gjeldende og kommende arealplan

RPBA	Vårt Vestfold	Merknad
R1 Hovedgrepet i planen R2 Offentlige virksomheter og formål	R1 Lokalisering og funksjonsblanding	Omstrukturert
R4 fortetting med kvalitet	R2 Arealeffektivitet	Omstrukturert
R3 Utvikling innenfor langsiktige utviklingsgrener	R5 Langsiktige utviklingsgrener	
R2 Offentlige virksomheter og formål R4 Fortetting med kvalitet	R3 Kvalitet i stedsutvikling	Utvidet
R5 Lokalisering av næringsvirksomhet R2 Offentlige virksomheter og formål	R7 Næring	Nytt: Mulighet for vekst
R6 Lokalisering og dimensjonering av handel	R9 Handel	Omstrukturert
R7 Andre områder for handel		Innarbeidet, ikke egen retningslinje
Planbestemmelse 1 og 2	Planbestemmelse 1	
R8 Kulturmiljøer	R10 Kulturmiljø	Nye ledd er lagt til
R9 Redusere nedbygging av dyrka- og dyrbar mark (jordvern)	R11 Dyrka og dyrkbar jord	Nye ledd er lagt til
R10 Krav om matjordplan		Innarbeidet i R11
R11 Mineral ressurser	R12 Geologiske ressurser og massehåndtering	Massehåndtering er nytt
	R14 Vannmiljø	Ny
R12 Sikring av drikkevannskvaliteten	R15 Sikring av drikkevannskvaliteten	Lik
R13 Regional grønnstruktur	R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur	Utvidet

RPBA	Vårt Vestfold	Merknad
R14 Samfunnssikkerhet	R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko	Endret innretning
R15 Folkehelse		Integrert
R16 Transportløsninger og kollektivknutepunkt i byområder	R4 Mobilitet og infrastruktur	
R17 Sammenhengende nett for gående og syklende		Innarbeidet i R4
	R6 Boliger	Ny
	R8 Energiplanlegging	Ny

5.3. Vurdering retningslinjenes effekt per mål i planalternativet

5.3.1. Effekt på målet om at bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige.

Hører inn under hovedmålet **øke samfunnsdeltagelsen** i Vestfoldplanen. Målet i Vårt Vestfold lyder **Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige**

I planalternativet omtales målet slik: *Inkluderende og generasjonsvennlige bomiljø og lokalsamfunn betyr at innbyggerne opplever tilhørighet, trygghet og mulighet for deltakelse i samfunnet, uavhengig av alder, livsfase, funksjonsvariasjon, eller sosial og kulturell bakgrunn. Bomiljøene og lokalsamfunnene er mangfoldige, tilpasset mennesker med ulike behov og i ulike aldre. Dette innebærer variasjon i boligbebyggelsen for ulike beboergrupper, samt nærhet til daglige funksjoner og sosial infrastruktur. Nærmiljøkvaliteter som fremmer inkludering og fellesskap, med trygge omgivelser, tilgjengelige møteplasser og områder for lek og aktivitet som er åpne for alle vektlegges. Universell utforming er et grunnleggende prinsipp. Stedsutviklingen bidrar med nye kvaliteter tilpasset stedet, ivaretar eksisterende kvaliteter i omgivelsene og utviklingsbehov. Dette skjer gjennom prosesser som sikrer medvirkning og bredt eierskap til løsninger.*

Oppsummert handler målet om sikre at arealplanleggingen legger til rette for universelt utformet nærmiljøkvaliteter som fremmer fellesskap og aktivitet, samt variert boligbebyggelse med nærhet til daglige funksjoner og sosial infrastruktur. Stedsutvikling

skal bygge videre på og forsterke eksisterende kvaliteter. Prosesser som sikrer medvirkning i planarbeid understrekes.

Nullalternativet

I RPBA er ikke boliger nevnt som eget tema, men temaet blir omtalt blant annet under temaene *Aktivitet og liv i sentrum*, *endret alderssammensetning og funksjonsblanding og aktivitet i sentrum*. Det blir innledningsvis pekt på at det er utfordringer knyttet til etablering av boliger utenfor sentrum. Videre blir det beskrevet at fylket har god dekning av eneboliger, men trenger boliger som tilfredsstiller dagens behov for et differensiert tilbud og fleksible løsninger på mindre areal. Det blir pekt på at alderssammensetningen vil endre seg og at andelen eldre vil øke betydelig, og at dette har betydning for både lokalisering og type bolig det er behov for. Det blir beskrevet at det viktig å ha et attraktivt og variert tilbud av boliger i og nært sentrum, og at boligene skaper sosialt sammensatte bomiljøer, med hensyn til husholdningstype, livsfase, tilgang på universelt utformede boliger og økonomi. I en figur som viser prinsipp for lokalisering av ulike funksjoner er det satt 1000 til 1500 meter fra sentrum for boliger.

Bolig har ingen egen retningslinje i RPBA, men inngår i målstrukturen. Under samfunns målet om «ulikheter i folkehelse og levekår er redusert» ligger det et strekpunkt som omtaler boliger. Strekpunktet lyder slik: «*Et variert boligtilbud gir gode bomiljøer for ulike ønsker og behov*». I tillegg blir behov for varierte bolig indirekte omtalt i R1 *Hovedgrep i planen*.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R1** Hovedgrep i planen: *Hovedvekten av all vekst i Vestfold skal skje som fortetting og transformasjon i eksisterende byer og tettsteder. Lokalisering av arbeidsplasser, boliger og kommersielle, kulturelle og sosiale funksjoner skal fremme funksjonsblanding og bidra til utviklingen av kompakte og levende byer og tettsteder.*

Planalternativet

I Vårt Vestfold er det et eget tematisk avsnitt om bolig. Det fremheves at boligutviklingen kan bidra til å skape gode rammer for livskvalitet og fellesskap som legger til rette for gode nabolag. Det trekkes frem at gangavstand (fem minutters-steder) til funksjoner og møteplasser og rekreasjonsmuligheter bidrar til å gi steder kvalitet og at boliger etablert på rett sted kan bidra til at transportbehovet ikke øker. Gode nabolag innebærer også god arkitektur i bebyggelse og uterom, gode sol- og lysforhold, uteområder for alle aldre, grønnsstruktur og tilgang til natur og nærturområder.

Planen beskriver at demografisk endring med en større andel eldre og behov for flere mindre husholdninger må gjenspeiles i boligutviklingen. Planen skal bidra til å en større variasjon i boliger. Det spesifiseres at kompakt by- og tettstedsutvikling kan bidra til å holde kostnadene for tjenestetilbud nede. Det legges også vekt på at hensynet til barn og unge skal ivaretas i planprosessen. Funksjonsfordeling i sentrum blir fremhevet som positiv og at funksjoner som bidrar til økt aktivitet bør ideelt sett lokaliseres i sentrum, innenfor 5- og 10-minutters byen. Utviklingen bør skje innenfra og ut.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R6** Boliger. *Boligplanleggingen bidrar til utvikling av gode nabolag, med gangavstand til viktige funksjoner, møteplasser og mulighet for rekreasjon. Variasjon i boligbebyggelsen tilpasset befolkningens demografiske utvikling, ulike livsfaser og behov vurderes i planleggingen. Tilrettelegging for nye boformer vurderes..*

Andre relevante retningslinjer:

- **R3** Kvalitet i stedsutvikling. *For å gi forutsigbare rammer og effektive planprosesser i stedsutviklingen, bør det utarbeides utviklingsstrategier som ivaretar sosiale, fysiske og naturgitte kvaliteter. Det legges til rette for nærmiljøkvaliteter, møteplasser og aktivitetsmuligheter for alle, der folk bor og oppholder seg. Visuelle kvaliteter vektlegges i planlegging av steder, ny bebyggelse og uterom, og sees i sammenheng med stedets fysiske omgivelser. Blågrønne strukturer i byer og tettsteder sikres og styrkes i planleggingen. Tilgang til rekreasjonsområder og forbindelser til naturområder ivaretas og utvikles*

Vurdering

R6 Boliger er en ny retningslinje som spesifikt adresserer behovet for et variert boligtilbud. Dette vurderes som en måte å løfte problemstillingen og påpeke at arealplanlegging kan være et virkemiddel. Vi vurderer det som en fordel at ulike mål er koblet tettere sammen, og at det blir beskrevet i målet hvordan ulike retningslinjer kan virke sammen. Det fremkommer noe tydeligere at avstand (sentrumsnærhet) og funksjonsblanding må sees i sammenheng med et variert boligtilbud.

Vårt Vestfold er mer spesifikk enn RPBA når det gjelder behov for at arealplanleggingen for bolig bidrar til funksjonsblanding, samt hvordan ulike mål og tiltak virker sammen. I RPBA er funksjonsblanding også vektlagt, men er knyttet til **R1** som omfatter fortetting.

I Vårt Vestfold er bomiljø inkludert i **R3** Kvalitet i stedsutviklingen, som påpeker behov for at det legges til rette for nærmiljøkvaliteter, møteplasser og aktivitetsmuligheter for alle,

der folk bor og oppholder seg. Samlet vurderer vi det som en **positiv effekt** at boliger har fått en egen retningslinje, da variert boligsammensetting direkte svarer ut utfordringer beskrevet i Vestfoldplanen.

Et forbedringspotensial kan være at planen inneholder en vurdering av sammenhenger mellom fortetting, krav om ulike boligtyper og boligpriser. Fortetting kan bidra til å øke prisene i sentrale områder og dermed stå i konflikt med mål om sosial bærekraft.

Mål	Samlet vurdering av retningslinjer	Konsekvensvurdering
Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige	R6 Boliger R3 Kvalitet i stedsutvikling	Positiv

5.3.2. Effekt på målet om å tilrettelegge for helsefremmende og mangfoldig stedsutvikling.

Hører inn under hovedmålet **Redusere sosial ulikhet** i Vestfoldplanen. Målet i Vårt Vestfold lyder: **Tilrettelegge for helsefremmende stedsutvikling.**

Planalternativet omtaler målet slik: *Helsefremmende stedsutvikling betyr å utvikle bygde omgivelser som fremmer fysisk og psykisk helse for alle, og som bidrar til å redusere sosial ulikhet i helse. Stedene planlegges slik at de stimulerer til daglig aktivitet, sosial kontakt og trivsel for alle. Gode muligheter for å gå og sykle, og god tilgang til trygge uteområder, attraktive byrom og møteplasser og varierte aktivitets- og opplevelsestilbud er sentrale kvaliteter. Nærnatur og tilgang til idretts- og nærmiljøanlegg, rekreasjons- og friluftslivsområder i og utenfor byene og tettstedene, er viktige helsefremmende kvaliteter som bidrar positivt til befolkningens aktivitet og opplevelse. Stedsutviklingen skal bidra til å utjevne forskjeller ved å sikre likeverdig tilgang til kvaliteter i nærmiljøet, og unngå å bidra til helseplager på grunn av bl.a. støy og støv.*

Kort fortalt handler målet om å sikre at arealplanleggingen skal bidra til å fremme god fysisk og psykisk helse, og redusere sosiale ulikheter, ved å legge til rette for daglig aktivitet, sosial kontakt og trivsel blant annet ved å gå og sykle og aktive møteplasser og byrom, samt tilgang til natur, rekreasjon og friluftsområder.

Nullalternativet

RPBA ble utarbeidet parallelt med Regional plan for folkehelse i Vestfold 2018–2030 og har innarbeidet folkehelse som et viktig tema. Planen fremhever at arealplanlegging kan påvirke mulighet for arbeid, aktiv transport, fritidsaktiviteter og kvaliteter i offentlige rom, boligområder og nærmiljø. Det trekkes frem at kompakte byer og tettsteder vil ha positiv effekt på folkehelse ved at det tilrettelegges for at folk kan være mer fysisk aktive ved å gå og sykle til aktiviteter og tjenester. Det fremheves også at byer og tettsteder må utvikles med kvalitet, da gode nærmiljøer bidrar til helse og trivsel. Under avsnittet aktivitet og liv i sentrum blir det trukket frem at det er viktig å sikre et mangfold av funksjoner som ivaretar fellesrom og møteplasser, grunnstruktur, historisk bebyggelse med mer. Det blir spesielt rettet fokus mot å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Folkehelse er et gjennomgående tema i målformuleringene og har også et eget samfunns mål i gjeldende plan: *ulikheter i folkehelse og levekår er redusert*. Nullalternativet har et eget kapittel om folkehelse. Folkehelse blir knyttet til den sosiale dimensjonen av FNs bærekraftsmål. Medvirkning blir beskrevet som et viktig virkemiddel for å styrke fellesskapsfølelse og tilhørighet, og dermed ha indirekte positiv påvirkning på nærmiljø og folkehelse.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R15** Folkehelse. *Det forventes at all planlegging fremmer hensynet til befolkningens helse og trivsel, og motvirker sosiale helseforskjeller. Aktører i Vestfold med ansvar for utarbeidelse av arealplaner skal bidra til at områders sosiale bærekraft ivaretas gjennom å:*
 - Vektlegge helsefremmende kvaliteter i nærmiljøet som ressurser for alle.
 - Ivareta prinsippet om universell utforming.
 - Gjennomføre åpne, brede og tilgjengelige medvirkningsprosesser for innbyggere.

Planalternativet

I planalternativet er det et eget kapittel om kvalitet i stedsutvikling. Det vises til relevante statlige føringer og krav i plan- og bygningsloven som legger rammen for regionalplan og kommunenes handlingsrom. Formålet med retningslinje **R3** kvalitet i stedsutviklingen er blant annet å motvirke sosiale forskjeller og sikre helsefremmende kvaliteter og gode oppvekstmiljøer i stedsutviklingen. Planen legger til grunn at det utarbeides stedsanalyser som blant annet omfatter naturlige, kulturelle og sosiale verdier som grunnlag for

utviklingsstrategier. Det fremheves at et formål er at ny utvikling skal tilføre kvaliteter til stedet og styrke stedets særpreg.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R3** Kvalitet i stedsutvikling *For å gi forutsigbare rammer og effektive planprosesser i stedsutviklingen, bør det utarbeides utviklingsstrategier som ivaretar sosiale, fysiske og naturgitte kvaliteter. Det legges til rette for nærmiljøkvaliteter, møteplasser og aktivitetsmuligheter for alle, der folk bor og oppholder seg. Visuelle kvaliteter vektlegges i planlegging av steder, ny bebyggelse og uterom, og sees i sammenheng med stedets fysiske omgivelser. Blågrønne strukturer i byer og tettsteder sikres og styrkes i planleggingen. Tilgang til rekreasjonsområder og forbindelser til naturområder ivaretas og utvikles.*

Vurdering

I planalternativet er målet først og fremst knyttet til **R3** Kvalitet i stedsutvikling. I nullalternativet blir temaet dekket med **R15** Folkehelse hvor aktivitet og deltakelse inngår. R15 omtaler medvirkning, og medvirkning blir vurdert som et virkemiddel for å oppnå bedre folkehelse. I Vårt Vestfold er medvirkning plassert under målet om at «bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlige» og er en naturlig konsekvens av strukturen i de nye hovedmålene som skiller mellom «øke deltagelse» og «redusere sosial ulikhet». En ny faktor i **R3** sammenlignet med retningslinjen i nullalternativet er at blågrønne strukturer er beskrevet. Vi ser det som naturlig at dette temaet er innarbeidet i revideringen av retningslinjene gitt at å «sikre og utvikle blågrønnstrukturer» er et mål i planalternativet.

Endringer i formuleringer av retningslinjene synes å ha rot i endring i målstrukturen, og vurderes som justeringer. Samlet sett er innholdet i nullalternativet ivaretatt i planalternativet. Innretning er imidlertid forskjellig, og det er vanskelig å si om de nye retningslinjene vil gi en bedre effekt enn de som er i gjeldende plan. Samlet sett blir effekten av retningslinje **R3** vurdert som **svakt positiv** da planalternativet bedre ivaretar den nye målstrukturen, og at det antas at tydelig målhierarki med underliggende retningslinjer vil gjøre det lettere for kommunene å følge retningslinjene.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
-----	----------------	---------------------

Tilrettelegge for helsefremmende og mangfoldig stedsutvikling	R3 Kvalitet i stedsutvikling	Svakt positiv
---	-------------------------------------	---------------

5.3.3. Effekt på målet om at naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas.

Hører inn under hovedmålet **Styrke fylkets egenart og attraktivitet** i Vestfoldplanen.

Målet i Vårt Vestfold lyder: **Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas**

Målet beskrives slik i planalternativet: *Natur, landskap, kulturmiljø og friluftslivsområder er viktige verdier for fylket vårt, og har både en egenverdi og viktige kvaliteter for oss mennesker. Naturen er leveområde for andre arter, og bidrar med viktige økosystemtjenester eller goder. Dette omfatter grunnleggende prosesser i naturen, produkter som rent vann, mat og medisiner, regulering av klima og miljø, samt ikke-materielle goder som bidrar til livskvalitet, helse og trivsel. Landskapet i Vestfold har visuelle kvaliteter som gir steder særpreg og opplevelsesverdi, mens kulturminner og kulturmiljø bidrar til fylkets identitet og har verdi for besøksnæringene. Friluftslivsområdene er viktige arenaer for aktivitet, rekreasjon og naturopplevelser i hverdagen. Disse kvalitetene er viktig å ivareta, både hver for seg og sett i sammenheng. De er en viktig ressurs i samfunnsutviklingen, og bidrar til å styrke fylkets attraktivitet for eksisterende og nye innbyggere og besøkende.*

Oppsummert omhandler målet å styrke fylkes egenart og attraktivitet gjennom å sikre verdier som natur, landskap, kulturmiljø og friluftsområder som viktige ressurser for identitet og næringsutvikling.

Nullalternativet

Nullalternativet beskriver at Vestfold er et viktig matproduksjonsfylke, med høy kvalitet på dyrka mark og at fylket også har andre verdifulle arealer, både i byene og tettstedene, langs kysten og ellers i kulturlandskapet. Det er områder som er rike på mineralforekomster og kulturminner, natur med et stort biologisk mangfold, unike friluftslivsområder og vannkilder som gir oss trygt drikkevann.

I RPBA blir det innledningsvis påpekt at planen er viktig for å ivareta jordbruks-, natur- og kulturverdier som er under press i fylket. Det blir beskrevet at arealspredning gir økt transportbehov og deler opp store, sammenhengende naturområder, og at for å få forhindre dette er det en fordel med kompakte byer og tettsteder. Under langsiktig

utviklingsgrense (LUG) blir det presisert at formålet er å verne om store sammenhengende jordbruks-, natur- og kulturområder slik at kvaliteter av nasjonal og regional verdi ivaretas.

Nullalternativet har et tematisk samfunns mål som lyder som følger: *Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart.*

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R3** Utvikling innenfor langsiktige utviklingsgrenser. *De langsiktige utviklingsgrensene dimensjoneres ut fra en forventet og realistisk befolkningsvekst fram til 2040. Det forventes at kommunens avsatte areal til boligformål i kommuneplanens arealdel tilpasses en forventet og realistisk befolkningsvekst i kommuneplanperioden.*
- **R8** Kulturmiljøer. *De nasjonalt og/eller regionalt viktige kulturmiljøene i temakart for RPBA skal sikres i kommune- og reguleringsplaner. Vernehensyn som skal ivaretas, tilpasses hvert enkelt kulturmiljø og innarbeides som bestemmelser til kommuneplanens arealdel, og/eller som bestemmelser til reguleringsplaner. Nye tiltak inntil nasjonalt og/eller regionalt viktige kulturmiljøer utformes slik at kulturmiljøenes verdi og særpreg ikke svekkes.*
- **R9** Redusere nedbygging av dyrka- og dyrkbar mark (jordvern). *Utenfor langsiktige utviklingsgrenser tillates ikke formålsendring av dyrka og dyrkbar mark til bolig, næring og offentlige formål. Innenfor langsiktig utviklingsgrense utnyttes fortetnings- og transformasjonspotensialet og andre arealer avsatt til utbyggingsformål, før det åpnes for formålsendring av dyrka og dyrkbar mark. Omdisponering av dyrka og dyrkbar mark skal skje så sent som mulig i planperioden. Ved lokalisering og utforming av bane og veg (inkludert gang- og sykkelveg) skal beslaget av matjord begrenses til et minimum. Ved beslag av dyrka eller dyrkbar mark skal kompenserende tiltak planlegges.*
- **R10** Krav om matjordplan. *I byggesaker og reguleringsplaner som tillater omdisponering av dyrka og dyrkbar mark, skal det utarbeides matjordplan (jf. Veileder til matjordplan). Dette for å sikre at matjordlaget benyttes til nytt matjordareal, nydyrking eller forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark.*
- **R13** Regional grønnstruktur. *Verdifull grønnstruktur skal bevares mest mulig sammenhengende uavhengig av kommunegrensene. Forbindelsen mellom boligene i byene og tettstedene og de regionale frilufts- og rekreasjonsområdene sikres. Det forventes at forbindelsene mellom byene og tettstedene og ut til viktige nærturområder ivaretas i kommunens planlegging.*

Planalternativet

I planen er det omtalt tre tematiske områder: Kulturminner og kulturmiljøer, Dyrka og dyrkbar jord, og Natur, friluftsliv og grønnsstruktur som bidrar til å nå dette målet.

Kulturmiljø har som hensikt at fylkets viktigste kulturmiljøer ivaretas, brukes og forsterkes som kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning, i tråd med kulturminnelovens § 1. Det understrekes at kulturminner og kulturmiljøer er ikke-fornybare ressurser og at en forutsetning for å kunne ivareta disse er at de er kartlagt.

Dyrka og dyrkbar jord handler om å ta vare på fylkets jordbruksressurser. Bakgrunnen er både å sikre matforsyning og bidra til bedre samfunnsberedskap, og å bidra til lokal verdiskaping.

Natur, friluftsliv og grønnsstruktur bygger opp under statlige føringer og har til hensikt å bidra til at natur og klima sees i sammenheng i arealplanleggingen og at naturhensyn ivaretas. Formålet er å sikre arealbruk som reduserer klimagassutslippene og ivaretar arealenes evne til karbonopptak- og lagring. Det fremheves at før naturområder omdisponeres skal det gjøres vurdering av hvordan tiltak påvirker natur og naturmangfold. Det påpekes at kommunene bør kartlegge potensial for naturrestaurering og at dette bør inngå i kunnskapsgrunnlaget for kommuneplaner. Viltkorridorer, natur og kulturlandskap samt tilgang til friluftsområder og ferdselsårer skal hensyntas.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R3** Kvalitet i stedsutvikling. *For å gi forutsigbare rammer og effektive planprosesser i stedsutviklingen, bør det utarbeides utviklingsstrategier som ivaretar sosiale, fysiske og naturgitte kvaliteter. Det legges til rette for nærmiljøkvaliteter, møteplasser og aktivitetsmuligheter for alle, der folk bor og oppholder seg. Visuelle kvaliteter vektlegges i planlegging av steder, ny bebyggelse og uterom, og sees i sammenheng med stedets fysiske omgivelser. Blågrønne strukturer i byer og tettsteder sikres og styrkes i planleggingen. Tilgang til rekreasjonsområder og forbindelser til naturområder ivaretas og utvikles.*
- **R10** Kulturmiljø. *De nasjonalt og de regionalt viktige kulturmiljøene sikres i kommune- og reguleringsplaner. Vernehensyn som skal ivaretas, tilpasses hvert enkelt kulturmiljø og innarbeides i kommuneplanens arealdel, og/eller reguleringsplaner. Kulturmiljøet og dets egenart definerer handlingsrommet for utvikling innenfor nasjonalt og regionalt viktige kulturmiljø. Foreslåtte tiltaks virkning på kulturmiljø utredes, og tiltaket bygger opp under kulturmiljøenes verdi og særpreg. Nye tiltak inntil nasjonalt og regionalt viktige kulturmiljøer utformes slik at kulturmiljøenes verdi og særpreg ikke svekkes.*

- **R11** Dyrka og dyrkbar jord. *Det skal være en svært restriktiv holdning til omdisponering av dyrka og dyrkbar jord. I planer som tillater omdisponering av dyrka og dyrkbar jord utarbeides det matjordplan. Landbruksbebyggelse eller andre anlegg som er bygget på tidligere dyrka jord, skal som hovedregel beholdes innenfor LNF-formålet som beredskap for fremtidig matproduksjon. Ved planlegging av utbyggingsformål inntil dyrka jord skal det som hovedregel etableres en funksjonell buffersone.*
- **R13** Natur, Friluftsliv og grønnstruktur. *I planleggingen vurderes natur- og klimahensyn i sammenheng, og samlet påvirkning synliggjøres. Naturen bevares mest mulig sammenhengende. Karbonrike arealer bevares så langt det er mulig. Potensialet for istandsetting og restaurering av ødelagt natur bør kartlegges og vurderes. Regionalt viktige viltkryssinger og tilhørende grønnstruktur ivaretas. Landskapet ivaretas i planleggingen. Nye tiltak tilpasses landskapets hovedtrekk og spesielle landskapskvaliteter. Friluftslivsområder, ferdselsårer og turveier sikres for allmennheten.*

Temaene må også sees i sammenheng med **R2** Arealeffektivitet og **R5** Langsiktige utviklingsgrenser.

- **R2** Arealeffektivitet. *Potensialet for fortetting, transformasjon og bruk av grå arealer kartlegges. De identifiserte arealene skal vurderes og bør utnyttes før nye områder omdisponeres til utbygging. Arealeffektiviteten skal i utgangspunktet være høy ved utbygging, forutsatt at hensynet til omgivelser og eksisterende kvaliteter vektlegges.*
- **R5** Langsiktige utviklingsgrenser. *De langsiktige utviklingsgrensene dimensjoneres ut fra en forventet og realistisk befolkningsvekst fram til 2040. Det forventes at kommunens avsatte areal til boligformål i KPA tilpasses en forventet og realistisk befolkningsvekst i kommuneplanperioden. Ved rullering av kommuneplanens arealdel bør kommunene gjøre en systematisk gjennomgang av langsiktige utviklingsgrenser og arealreserven til utbyggingsformål, og vurderer om denne er i tråd med nasjonale rammer, regionale retningslinjer og kommunale behov.*

Vurdering

I Vårt Vestfold er flere av retningslinjene fra RPBA videreført i enten sin opprinnelige form eller med mindre endringer. Kulturminner (**R8** i gjeldende og **R10** i kommende plan) inneholder flere av de samme formuleringene i begge planer.

Natur, friluftsliv og grønnstruktur er ivaretatt i **R13** i den kommende planen. Denne retningslinjen er en utvidet versjon av retningslinjen om *regional grønnstruktur* (**R13**) i gjeldende plan. I begge planer er det påpekt at grønnstrukturer skal bevares mest mulig

sammenhengende, og at friluftsområder skal sikres for allmennheten. I den kommende planen er det i tillegg tatt inn krav om bevaring av karbonrike arealer, kartlegging av ødelagt natur, samt vern av viltkryssinger og landskapskvaliteter. Også **R3** i Vårt Vestfold er relevant, der fjerde ledd handler om vern av blågrønne strukturer og rekreasjonsområder.

Dyrka og dyrkbar jord er noe ulikt behandlet i de to planene. I RPBA er det én retningslinje om å redusere nedbygging (**R9**), og en annen om krav om matjordplan (**R10**). I Vårt Vestfold er disse temaene slått sammen i retningslinje **R11**. I RPBA tillates det ikke formålsendring av dyrka og dyrkbar mark utenfor langsiktige utviklingsgrenser. I den kommende planen er det krav om en *restriktiv holdning til omdisponering av dyrka og dyrkbar jord*, og beskrevet at retningslinja skal tolkes strengest utenfor LUG.

Også retningslinjene om *langsiktige utviklingsgrenser* (LUG) er relevante for dette målet. I både kommende og nullalternativet beskriver retningslinjen (R3 i nullalternativet, R5 i planalternativet) at LUG og områder avsatt til boligformål skal dimensjoneres ut fra forventet befolkningsvekst. I planalternativet er retningslinjen imidlertid utvidet, til også å inkludere at kommunene skal gjøre en systematisk gjennomgang av LUG og arealreserven til utbyggingsformål ved rullering av kommuneplanens arealdel. I gjennomgangen skal det vurderes om disse er i tråd med nasjonale rammer og regionale retningslinjer og kommunale behov.

Samlet vurderer vi at planalternativet vil ha en **svakt positiv** effekt på dette målet. Bakgrunnen for denne konklusjonen er for det første at retningslinjene for flere av temaene (kulturminner, natur og friluftsliv, og langsiktige utviklingsgrenser) er revidert og utvidet, og stiller flere krav og føringer i planalternativet enn i nullalternativet. Videre er vern av dyrka og dyrkbar jord ivaretatt i et eget mål i planalternativet, mens det var slått sammen med vern av andre kvaliteter i nullalternativet.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas	R3 Kvalitet i stedsutvikling R10 Kulturmiljø R11 Dyrka og dyrkbar jord R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur (R2 Arealeffektivitet, R5 Langsiktige utviklingsgrenser)	Svakt positiv

5.3.4. Effekt på målet om å bidra til at næringslivet kan utvikle seg.

Hører inn under delmål **Fremme bærekraftig verdiskaping** i Vestfoldplanen. Målet i Vårt Vestfold lyder som følger **Bidra til at næringslivet kan utvikle seg.**

I planalternativet beskrives målet slik: Å bidra til at næringslivet kan utvikle seg betyr at Vestfold fremstår som attraktivt for kompetanse, kreativitet og kapital. Det arbeides for økt samlet verdiskaping og økt andel sysselsatte, samtidig som fylket blir mer attraktivt for de som bor her, de som vurderer å flytte hit, for næringsdrivende, og for de som besøker fylket. Å tilrettelegge for økt bedrifts-, bosteds- og besøksattraktivitet forutsetter en helhetlig utvikling som tilrettelegger for at næringslivet kan utvikle seg, samtidig som andre viktige samfunnshensyn og verdier som klima, natur, jordvern og kulturmiljø ivaretas. Dette innebærer en avklart, bredt forankret og langsiktig areal- og næringsutvikling som bidrar til et attraktivt Vestfold som beholder og tiltrekker seg næringsliv, innbyggere og besøkende.

Oppsummert omfatter målet å gjøre Vestfold til et attraktivt fylke for næringsliv, innbyggere og besøkende for å kunne oppnå en helhetlig utvikling for næringslivet som gir økt verdiskaping og økt andel sysselsatte samtidig som andre viktige samfunnshensyn som klima, natur og jordvern ivaretas.

Nullalternativet

I nullalternativet er det et tematisk avsnitt om næringsutvikling og ett om handelsetablering i Vestfold. Under næringsutvikling blir det beskrevet at næringsutvikling skal bygge opp under å gjøre fylket mer attraktivt med fokus på verdiskaping og sysselsetting som styrker utviklingen i eksisterende byer og tettsteder. Det vises til nasjonale føringer om samordnet areal- og transportplanlegging og behov for å redusere transportarbeidet. Det blir påpekt at det kan være vanskelig å finne tilgjengelig areal til etablering av nye kontorer i byene og tettstedene, og at det er behov for å føre en restriktiv politikk mot lokalisering langs E18. Det gis veiledning om at virksomheter med betydelig innslag av fysisk produksjon, lager, verksted eller annen arealkrevende aktivitet med større transportbehov, kan med fordel lokaliseres i næringsområder utenfor byene og de større tettstedene. Det blir understreket at areal er en knapp ressurs i Vestfold, og at utvikling av næringslivet må veies opp mot behov for vern av jordbruksarealer, natur og kulturverdier.

For næring ble det satt en forventning om at ved rullering av kommuneplanens arealdel gjøre faglige vurderinger av behovet for nye næringsarealer og andre tiltak som bidrag til styrket næringsaktivitet i kommunen og fylket. I nullalternativet er det listet opp definerte områder med status som regionale næringsområder. Allerede i 2009 ble Regional plan for

handel og sentrumsutvikling vedtatt med føringer for handelsetablering. Det er listet opp ulike krav til etablering av handelsvirksomheter innenfor og utenfor tettsteder, og det er satt krav om at utenfor eksisterende by og større tettsteder må det gjøres en vurdering, dersom størrelsen på virksomheten overstiger 3000 kvm (byer og tettsteder er listet opp basert på definerte krav). Dimensjonering og lokalisering skal gjøres i kommunenes arealplan (evt. egne delplaner for handel og næring).

Det er to regionale planbestemmelser. Disse skal sikre at handelsvirksomheter lokaliseres på en hensiktsmessig måte i forhold til ønsket arealutvikling. Det presiseres at kommunene ikke har myndighet til å fatte endelig vedtak, gitt planbestemmelsene. Planbestemmelsene er gyldige i 10 år etter at vedtaket er fattet.

Det trekkes frem at avstand til by eller tettstedssentrum har stor betydning. Det er lagt inn en figur som viser at boliger bør være innenfor 1 km fra sentrumskerne, mens arbeidsplasser bør etableres innenfor 600 meter for å redusere transportbehovet.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R5** lokalisering av nærings- virksomhet. *Ved rullering av kommuneplanens arealdel legges RPBA forventninger til kommunene og prinsippene for lokalisering av næringsvirksomhet til grunn. Etablering av rene kontorarbeidsplasser skal skje innenfor by- og tettstedsområder, og kommunen tilrettelegger for dette.*
- **R6** lokalisering og dimensjonering av handel: *Etablering og utvidelse av handelsvirksomhet skal skje i områder avsatt til sentrumsformål eller andre formål som hjemler handel i kommuneplanens arealdel. Generelt unntatt for kravet om slik overordnet planmessig avklaring er:*
 - *Handelsetableringer og/eller utvidelser av handelsvirksomhet inntil 1 000 kvm samlet bruksareal.*
 - *For etableringer og/eller utvidelser inntil 3 000 kvm samlet bruksareal kan kommunen etter en skjønnsmessig vurdering av virkningen på eksisterende by- og tettstedssentre, fravike kravet. I mindre tettstedssentre tillates etablering av handelsvirksomhet med samlet bruksareal inntil 3 000 kvm. Etablering og utvidelse av handelsvirksomhet utover 3 000 kvm bruksareal krever en overordnet planmessig avklaring med handelsanalyse. Handelsanalysen skal utarbeides i samsvar med føringer gitt i avsnittet om handelsanalyse. Etablering av handelsvirksomhet med et samlet bruksareal på over 3 000 kvm eller utvidelse til over 3 000 kvm samlet bruksareal er bare tillatt i by- og større tettstedssentre eller andre områder for handel, slik disse er lokalisert og avgrenset i kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan.*

- *Det tillates ikke etablering av handelsvirksomhet i et belte på en km på hver side av E 18. Forbudet gjelder ikke områder som inngår i by- og større tettstedssentre eller andre områder for handel, slik disse er lokalisert og avgrenset i kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan.*
- **R7** *andre områder for handel: Andre områder for handel avsettes etter en overordnet planmessig avklaring med tilhørende handelsanalyse. Handelsanalysen skal utarbeides i samsvar med føringer gitt i avsnittet om handelsanalyse. Områdene skal være knyttet til eksisterende byer og tettsteder, og dimensjoneres og tilpasses byen eller tettstedet de er knyttet til. Det skal fastsettes maks tillatt utbygget bruksareal for området samlet, innenfor en bestemt tidsperiode, slik at handelsetableringer ikke gir negative konsekvenser for eksisterende by- og tettstedssentre.*

Regional planbestemmelse 1 *lokalisering og dimensjonering av store handels-etableringer. Etablering av handelsvirksomhet med et samlet bruksareal på over 3 000 kvm eller utvidelse til over 3 000 kvm samlet bruksareal er bare tillatt i by- og større tettstedssentre eller andre områder for handel, slik disse er lokalisert og avgrenset i kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan, jf. R6 og R7.*

Regional planbestemmelse 2 *forbud mot handels-etableringer langs E 18. Det tillates ikke etablering av handelsvirksomhet i et belte på en km på hver side av E 18. Forbudet gjelder ikke områder som inngår i by- og større tett stedssentre eller andre områder for handel, slik disse er lokalisert og avgrenset i kommuneplanens arealdel eller kommunedelplan, jf. R6 og R7.*

Planalternativet

Hovedgrepet i planalternativet er å tilrettelegge for en attraktiv og inkluderende by- og tettstedsutvikling som bidrar til å fremme sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Å legge til rette for handel og næringsutvikling er dermed en viktig forutsetning for planen. Planen understreker samspillet mellom by- og tettstedsutvikling og den økonomiske bærekraften for Vestfold. Næring og handel har hvert sitt tematiske kapittel i planen.

Under næring blir det trukket frem som en utfordring at Vestfold står i en nasjonal og internasjonal konkurranse om mennesker, kompetanse og kapital. Videre blir det trukket frem at Vestfold har en betydelig og sterkt økende utpendling. Det fremheves at det er behov for å øke sysselsettingen, styrke verdiskapningen og løfte inntektsgrunnlaget. Det blir fremhevet at kommunene er en av de viktigste aktørene for å utvikle næringsliv.

Planen beskriver at det er begrenset med ledig ubebygget areal til næringsutvikling og etablering av nye kontorlokaler i byer og tettsteder, men det blir likevel påpekt behov for å

unngå å etablere nye kontorlokaler langs E18 og utenfor byer og tettsteder. Planen fremhever at utvikling i byer og tettsteder må foregå gjennom fortetting og transformasjon og utnyttelse av eksisterende boligmasse, og det påpekes samtidig at utvikling av næringslivet må balanseres opp mot vern av natur, jordbruk og kulturverdier.

Innovasjon innenfor landbruksnæring og marine næringer trekkes frem spesifikt som satsningsområder. Regionale næringsområder opprettholdes fra gjeldende plan.

For handel fremheves samspillet mellom handel og andre publikumsrettede tilbud for å bedre kunne trekke til seg folk fra et større omland. Det blir også trukket frem at handel som dekker et lokalt kundegrunnlag i nærheten av bosted bidrar til mindre transportbehov. Det trekkes linjer til statlige retningslinjer om at handelsetableringer skal bidra til redusert transportbehov.

Planen oppfordrer kommunene til å tilrettelegge for kompakte by- og tettstedssentre. Områder lenger unna enn ca. 500 m fra kollektivknutepunkt og/eller torv, bør normalt ikke regnes som en del av handelsarealet i by- og større tettstedssentre.

Ved etablering av nye eller utvidelse av eksisterende handelstilbud legger planen opp til at det utredes konsekvenser før beslutning fattes. Utredningen skal avdekke konsekvenser for senterstrukturer innenfor en kommune og tilgrensende kommuner. Kravet om handelsanalyse gjelder når det:

- Vurderes å øke tillatt handelsomfang.
- Legges til rette for nye sentre eller foreslås endringer av nivå i senterstrukturen.
- Etableres nye eller utvidelse av eksisterende *andre områder for handel*.
- Etableres handelstilbud utenfor senterstrukturen.

Den regionale planbestemmelsen skal bidra til å sikre at næringsarealer med god tilgjengelighet til E18 forbeholdes næringsvirksomheter med betydelig innslag av fysisk produksjon, lager, verksted eller annen arealkrevende virksomhet, samt virksomheter med stort transportbehov.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R1** Lokalisering og funksjonsblanding. *Lokalisering skal fremme funksjonsblanding og bidra til utviklingen av levende og attraktive byer og tettsteder. Hovedvekten av veksten i Vestfold skal skje som fortetting og transformasjon i eksisterende byer og tettsteder.*
- **R7** Næring. *Næringslivets muligheter for vekst og utvikling tillegges vekt. Virksomheter med mange ansatte eller besøkende/kunder lokaliseres i hovedsak i eksisterende byer og større tettsteder. Avsatte næringsområder utenfor byene og de større tettstedene*

bør forbeholdes virksomheter med betydelig innslag av fysisk produksjon, lager, verksted eller annen arealkrevende aktivitet med større transportbehov.

- **R9** Handel. *Handel skal som hovedregel lokaliseres innenfor definerte sentrumsområder i senterstrukturen. Handel med plasskrevende varer kan tillates i andre områder for handel, disse skal som hovedregel være lokalisert i tilknytning til eksisterende byer og tettsteder. I kommuneplanens arealdel fastsettes:*
 - *Avgrensning av sentrumsområder og andre områder for handel.*
 - *Størrelse på samlet handelsetablering tilpasset stedets rolle og funksjon.*
- *Etablering av nye eller utvidelse av eksisterende handelstilbud kan vurderes dersom det foreligger en gjennomført handelsanalyse, som viser at etableringen:*
 - *dekker et lokalt behov.*
 - *ikke gir vesentlige negative konsekvenser for handel og sentrumsutvikling i andre områder i senterstrukturen, verken i egen eller andre kommuner..*

Regional planbestemmelse *Det tillates ikke etablering av handelsvirksomhet i et belte på 1 km på hver side av E18. Forbudet gjelder ikke områder som inngår i by- og større tettstedssentre eller andre områder for handel, slik disse er lokalisert og avgrenset i KPA eller KDP.*

Vurdering

I all hovedsak er retningslinjene som er relevante for dette målet videreført fra nullalternativet til planalternativet. Dette gjelder **R1** Lokalisering og funksjonsblanding (en videreføring av **R1** i nullalternativet), **R7** næring (**R5** i nullalternativet) og **R9** handel (erstatte **R6** og **R7** i nullalternativet).

I begge alternativene sier den første retningslinjen at vekst og arealutvikling i fylket skal skje innenfor eksisterende byer og tettsteder, gjennom fortetting og transformasjon.

Retningslinjen om næring i planalternativet (**R7**) viderefører i hovedsak grepet i nullalternativet om å benytte prinsippene for lokalisering av næringsvirksomhet (rett virksomhet på rett sted), men i Vårt Vestfold (planalternativet) er retningslinjen noe utbrodert og revidert. For det første påpekes det at næringslivets muligheter for vekst og utvikling må vektlegges. Videre er det i større grad spesifisert hvilke næringer som egner seg for etablering i byer og tettsteder, og hvilke som egner seg utenfor disse områdene. Eksempelvis skal «*virksomheter med mange ansatte eller besøkende*» lokaliseres i byområder, og virksomheter med «*fysisk produksjon, lager, verksted*» etableres utenfor byområdene. I nullalternativet er det kun spesifisert at rene kontorarbeidsplasser skal etableres innenfor by- og tettstedsområder.

Når det gjelder handel er også retningslinjen noe endret i planalternativet sammenlignet med nullalternativet. En viktig endring er at to retningslinjer i nullalternativet (R6 og R7) er erstattet med én i planalternativet (R9). Det vil si at handelsetableringer både i sentrumsområder og i *andre områder for handel* er omtalt i den samme retningslinjen. I nullalternativet stilles det relativt klare krav om handelsetableringer, med ulike krav til størrelse på etableringer i ulike områder (sentrumsområder, handelsområder og mindre tettsteder). I planalternativet er formuleringene mindre konkrete, eksempelvis står det at «handel skal som hovedregel lokaliseres innenfor definerte sentrumsområder i senterstrukturen. Handel med plasskrevende varer kan tillates i andre områder for handel, disse skal som hovedregel være lokalisert i tilknytning til eksisterende byer og tettsteder» (vår understreking). Også kravet til handelsanalyse før handelsetableringer er endret. I nullalternativet stilles det krav om handelsanalyse ved etableringer over 3 000 kvm. I planalternativet skal det utarbeides en handelsanalyse hvis det skal etableres nye eller utvides eksisterende handelsområder.

For tema handel er det også inkludert regionale planbestemmelser i arealplanene. I nullalternativet er det to regionale planbestemmelser: En om store handelsetableringer, og en om forbud mot handelsetableringer langs E18. I planalternativet er det kun planbestemmelsen om E18 som er videreført.

Samlet sett vurderer vi at retningslinjene i planalternativet legger noe bedre til rette for etablering og utvikling av handel og næring i Vestfold. Dette skyldes både at planalternativet i større grad vektlegger næringslivets muligheter, men også at kravene til nærings- og handelsetableringer synes å være noe mindre stringente enn i nullalternativet. Vi ser dette som et svar på at en hovedutfordring definert i Vestfoldplanen er behov for økt verdiskapning. Samlet vurderer vi at planen vil ha en **positiv effekt** på målet om at næringslivet skal kunne utvikle seg.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Bidra til at næringslivet kan utvikle seg	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R7 Næring R9 Handel Regional planbestemmelse - handel	Positiv

5.3.5. Effekt på målet om at areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser.

Hører inn under delmål **styrke byer og tettsteder** i *Vestfoldplanen*. Målet i Vårt Vestfold lyder **Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser.**

I planalternativet beskrives målet slik: *At areal- og transportutviklingen i fylket bygger opp under etablerte steder og forbindelser, er viktig for en miljøvennlig og samfunnsøkonomisk utvikling av fylket. Det betyr at ny utvikling skjer i eksisterende byer og tettsteder, for å bygge opp under kvalitetene og tilbudene som allerede finnes. Samtidig sparer dette landbruks-, natur- og friluftslivsområder, som er viktig for fylkets attraktivitet. Det betyr videre at nye steder planlegges slik at innbyggerne får tilgang til allerede eksisterende mobilitetsløsninger og god kollektivtilgjengelighet. Dette gjør at flere kan få dekket sitt mobilitetsbehov uten å være avhengig av å ha førerkort eller egen bil. I tillegg til at innbyggerne får bedre tilgang til tjenester, kan en slik utvikling også spare offentlige utgifter – både direkte og indirekte – f.eks. knyttet til behov for nye VA-anlegg og veier, økte brøytekostnader og lengre reisevei for hjemmehjelp.*

Oppsummert omfatter målet at for å kunne styrke byer og tettsteder er det viktig at arealutvikling gjøres med kvalitet og blir lagt til eksisterende byer og tettsteder. Dette for å redusere konsekvenser for natur-, landbruk- og friluftsområder, redusere transportbehovet, utnytte eksisterende infrastruktur, samt redusere offentlige utgifter.

Nullalternativet

I nullalternativet blir kompakte byer og tettsteder trukket frem som en suksessfaktor for å oppnå bærekraftige byer, og det blir vektlagt at dette må sees i sammenheng med areal effektivitet og kvalitet i planleggingen. Langsiktig utviklingsgrense (LUG) som setter en grense for utvikling av byer og tettsteder opp mot vern av natur bygger opp under dette.

Det blir trukket frem at man ved kompakt byer vil oppnå:

- Vern av viktige jordbruksarealer og kulturverdier.
- Funksjonsblanding og liv i sentrum.
- Korte avstander som gir korter transporstreknings og redusert transportbehov (tilrettelegger for sykling, gåing og kollektivtransport).

Det anbefales at kommunen bør utarbeide en senterstruktur som definerer de ulike byenes og tettstedenes funksjon i kommunen.

Det er produsert byregnskap for de fem byene Holmestrand, Horten, Larvik, Sandefjord og Tønsberg i forbindelse med utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlaget til revidert RPBA.

I nullalternativet er det et avsnitt om store arealreserver i kommuneplanene som beskriver at SSBs prognoser for befolkningsvekst er lavere enn det som ble lagt til grunn for regional plan for bærekraftig arealpolitikk vedtatt i 2013, og at det er et betydelig gap mellom beregnet befolkningsvekst og kommunens ambisjoner. Under avklarte arealer til fremtidig boligutbygging blir det trukket frem at en for stor arealreserve til bolig vil gjøre det utfordrende å realisere fortetting og transformasjon. På sikt er det derfor forventet at kommunens arealreserver til boligformål skal tilpasses realistiske vekstprognoser og forventet befolkningsvekst.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R1** Hovedgrep i planen: *Hovedvekten av all vekst i Vestfold skal skje som fortetting og transformasjon i eksisterende byer og tettsteder. Lokalisering av arbeidsplasser, boliger og kommersielle, kulturelle og sosiale funksjoner skal fremme funksjonsblanding og bidra til utviklingen av kompakte og levende byer og tettsteder.*
- **R2** Offentlige virksomheter og formål. *Offentlige arbeidsplasser og publikumsrettede funksjoner lokaliseres som hovedregel sentralt i byer og tettsteder.*
- **R3** Utvikling innenfor langsiktige utviklingsgrenser. *De langsiktige utviklingsgrensene dimensjoneres ut fra en forventet og realistisk befolkningsvekst fram til 2040. Det forventes at kommunens avsatte areal til boligformål i kommuneplanens arealdel tilpasses en forventet og realistisk befolkningsvekst i kommuneplanperioden.*
- **R16** Transportløsninger og kollektivknutepunkt i byområder. *Innenfor byområdene skal utformingen av vei- og gatenettet prioritere gange, sykkel og kollektivtrafikk. Utvikling og drift av kollektivknutepunkt for buss og jernbane skal bidra til velfungerende byer og tettsteder, med vekt på gående og syklister og effektive overganger mellom transportmidler. Rundt kollektivknutepunktene legges det til rette for publikumsrettede aktiviteter.*
- **R17** Sammenhengende nett for gående og syklende. *Det skal utvikles et attraktivt og sammenhengende nett for gående og syklende i byområdene, med vekt på framkommelighet, sikkerhet, attraktivitet og universell utforming. Det skal etableres sikker sykkelparkering ved kollektivknutepunkt, arbeidsplasser, fritidsaktiviteter, skoler, butikker, bysentre og annen publikumsrettet virksomhet. Ganglinjer inn mot kollektivknutepunkt og mye benyttede holdeplasser, skoler, publikumsbygg og i sentrumsområder prioriteres. Lokale stier og snarveier skal sikres i arealplaner.*

Planalternativet

Hovedgrepet i planen er å tilrettelegge for en attraktiv og inkluderende by- og tettstedsutvikling som bidrar til å fremme sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

Formålet med å skape attraktiv og inkluderende by- og tettstedsutvikling er å fremme sosial bærekraft ved å gi innbyggerne nærhet til tjenester, arbeidsplasser, kultur- og fritidstilbud og møteplasser uavhengig av tilgang på bil eller eksisterende kollektivtilbud. Det trekkes frem at det er viktig å styrke samfunnsdeltakelsen for alle. Det blir også problematisert at befolkningsveksten vil bli dominert av en aldrende befolkning, og at det vil ha konsekvenser for tjenesteproduksjonen.

Under retningslinjen om kvalitet i stedsutvikling blir det trukket frem og vektlagt at barn og unges interesser skal sikres i planleggingen. Det vektlegges at blågrønne strukturer bidrar til økt kvalitet og ivaretagelse av natur, samt at tilgang til rekreasjonsområder er viktige kvaliteter ved sentrumsutvikling. Det blir fremhevet at natur bidrar med karbonbinding og gjør oss mindre sårbare for klimaendringer.

Langsiktig utviklingsgrense opprettholdes. Det tydeliggjøres at LUG har to formål som vil gi større forutsigbarhet i planleggingen:

1. Tydeliggjøre og prioritere kommunens langsiktige utbyggingsmønster
2. Verne om store sammenhengende jordbruks-, natur- og kulturområder slik at kvaliteter av nasjonal og regional verdi ivaretas

Planalternativet har etter vår vurdering en tydeliggjøring av nye nasjonale retningslinjer, og spesifisering av hvilke krav som er skjerpet inn, som gjelder hensyn til jordvern, kulturminnevern, naturmangfold og naturverdier, samt landskap og friluftsliv og klima og energi.

Planen skal sikre at arealbruk og transport sees i sammenheng i planleggingen, slik at utviklingen av fylket bidrar til god tilgjengelighet, at man får utnyttet eksisterende strukturer, og at transportbehovet og klimagassutslipp fra transport minimeres. Det legges opp til at eventuelle nye utbyggingsområder lokaliseres slik at eksisterende infrastruktur og mobilitetstilbud kan utnyttes. Utvikling av nye, spredte boligområder unngås fordi det fører til arealspredning og er i strid med **R1** Lokalisering og funksjonsblanding og **R2** Arealeffektivitet.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R1** Lokalisering og funksjonsblanding. *Lokalisering skal fremme funksjonsblanding og bidra til utviklingen av levende og attraktive byer og tettsteder. Hovedvekten av*

veksten i Vestfold skal skje som fortetting og transformasjon i eksisterende byer og tettsteder.

- **R2** Arealeffektivitet. *Potensialet for fortetting, transformasjon og bruk av grå arealer kartlegges. De identifiserte arealene skal vurderes og bør utnyttes før nye områder omdisponeres til utbygging. Areal effektiviteten skal i utgangspunktet være høy ved utbygging, forutsatt at hensynet til omgivelser og eksisterende kvaliteter vektlegges.*
- **R4** Mobilitet og infrastruktur. *Utviklingsområder planlegges med utgangspunkt i eksisterende mobilitetstilbud og infrastruktur, og lokaliseres slik at kollektivtransport, sykling og gange er reelle og attraktive alternativer. Innenfor byer og tettsteder utvikles gater og veier med gode løsninger for gående, syklende og kollektivtransport.*
- **R5** Langsiktige utviklingsgrenser. *De langsiktige utviklingsgrensene dimensjoneres ut fra en forventet og realistisk befolkningsvekst fram til 2040. Det forventes at kommunens avsatte areal til boligformål i KPA tilpasses en forventet og realistisk befolkningsvekst i kommuneplanperioden. Ved rullering av kommuneplanens arealdel bør kommunene gjøre en systematisk gjennomgang av langsiktige utviklingsgrenser og arealreserven til utbyggingsformål, og vurderer om denne er i tråd med nasjonale rammer, regionale retningslinjer og kommunale behov.*

Vurdering

Beskrivelsene for å ramme inn retningslinjene er etter vår mening vesentlig bearbeidet i planalternativet. Sammenhenger er tydeliggjort om hvordan ulike grep kan virke sammen. Vi finner også en tydeliggjøring av hvordan Langsiktig utviklingsgrense skal følges opp ved rullering av kommuneplanen. Både i nullalternativet og planalternativet fremkommer det tydelig at planreserven kan være større enn behovet og at det er behov for en gjennomgang slik at noe areal avsatt til bolig og næring kan avvikles. I planalternativet kommer det tydeligere frem at fortetting er knyttet til kvalitet i eksisterende byer og tettsteder, vern av natur og dyrkbar jord, samt behov for å gjøre tiltak for å redusere kommunale kostnader.

R1 Lokalisering og funksjonsblanding og **R2** Areal effektivitet gjenspeiler **R1** Hovedgrep i planen **R2** Offentlige virksomheter og formål i gjeldende plan. I nullalternativet er det et spesifikt fokus i **R2** på plassering av offentlige virksomheter. Dette er mer implisitt formulert i planalternativet. Det legges til grunn i vår vurdering at dette kommer av at behovet for at kommunene bruker plassering av virksomheter som et virkemiddel for å styrke sentrum i byer og tettsteder er innarbeidet og at det ikke lenger er behov for en egen retningslinje om dette. I planalternativet er behovet for transformasjon vektlagt i **R2**.

Vi vurderer dette som en spesifisering av hvordan arealknapphet i byer og tettsteder kan løses samtidig som kommunene kan oppnå vern av natur. Vår vurdering er at dette gir en god veiledning om bruk av retningslinjene i arealplanleggingen for kommunene. Vår vurdering er derfor at endringene som er gjort i **R1** og **R2** gir en **svak positiv effekt**.

I planalternativet er det kun én retningslinje **R4** om mobilitet og infrastruktur og her inngår både kollektivtransport og tilrettelegging for gående og syklende som i nullalternativet har hver sin retningslinje R16 og R17. Dette kan synes hensiktsmessig da det skal utarbeides en egen mobilitetsplan og at det er en fordel at det ikke blir for mange retningslinjer. Samtidig kan fravær av egen retningslinje gi et tema mindre oppmerksomhet. Vår vurdering er at behovet for å redusere transportbehov og fordeler ved kompakte byer der folk har tilgang til møteplasser, handle og tjenester i gåavstand er gjennomgående godt beskrevet i planalternativet og gjør det mindre nødvendig å ha en egen retningslinje for gående og syklende i arealplanen. Vi vurderer endringen i retningslinje R4 som **nøytral**.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser	R1 Lokalisering og funksjonsblanding R2 Arealeffektivitet R4 Mobilitet og infrastruktur R5 Langsiktige utviklingsgrenser	Svak positiv effekt

5.3.6. Effekt på målet om at byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten.

Hører inn under hovedmålet **Styrke byer og tettsteder i Vestfoldplanen**. Målet i Vårt Vestfold er **Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten**.

I planalternativet utdypes målet slik: *Attraktive byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som gjør at de oppleves som naturlige arenaer å besøke og bruke. Byene byr på et fullverdig tilbud av handel, service, kultur, mat og opplevelser, mens kontorarbeidsplasser, offentlige tjenester og funksjoner bidrar til funksjonsblanding og*

bygger opp under tilbudene som finnes. Tettstedene er tilpasset de lokale behovene, med handels- og servicetilbud og sosiale møteplasser, som gjør at innbyggerne får dekket sine daglige behov nær der de bor. Mobilitetstilbudet er bedre inn mot byene og de større tettstedene, noe som gir økt tilgjengelighet for alle. Kvalitet i byer og tettsteder, handler om god arkitektur og visuelle kvaliteter, tilpasset omgivelsene og stedet. Ny utvikling, ombruk og transformasjon med kvalitet bidrar til å skape gode tettsteder med særpreg. Kulturmiljøene har betydning for stedets identitet, samt bidrar med økonomiske og miljømessige gevinster i byutviklingen. Blågrønne strukturer i byer og tettsteder bidrar til livskvalitet og helse, naturmangfold og klimatilpasning. Møteplasser og aktivitetsmuligheter skaper gode rammer for livet i byen, og ivaretar barn og unges behov.

Oppsummert handler målet om at arealplanleggingen skal bidra til funksjonsblanding og ivaretagelse av blågrønne kvaliteter, og legge til rette for at befolkningen får dekket sine behov nær der de bor i byer og tettsteder. For å ivareta særpreg og identitet er vern av kulturminner viktig. Tilrettelegging for lokale aktiviteter er viktig for å gi barn og unge et tilbud.

Nullalternativet

Nullalternativet trekker frem under hovedgrepet: kompakt by- og tettstedsutvikling at regional utvikling tar hensyn til at både arealeffektivitet og kvalitet skal vektlegges når det planlegges eller gjennomføres nye utbyggingstiltak. Det blir også fremhevet at kvalitet har betydning for helse og trivsel og potensial for å utjevne sosiale forskjeller. Kvalitet blir også vektlagt for at Vestfold skal kunne være attraktiv for innbyggere og næringsliv.

Begrepet **kvalitet** blir utdypet og det vises til to sider; kvalitet i utforming og nærmiljøkvalitet. Kvalitet i utformingen vil si at ny bebyggelse skal tilpasses omkringliggende bebyggelse, at siktlinjer og sollys ivaretas, at allmenheten har tilgang til kystlinjen i urbane strøk, tilgjengelighet til gangforbindelser, samt møteplasser. Det blir også understreket behov for funksjonsblanding i urbane strøk. **Nærmiljøkvalitet** er summen av alle fysiske og sosiale faktorer som fremmer aktivitet, helse, trivsel og biologisk mangfold i et område.

Planen påpeker at kvalitet er en offentlig interesse som planmyndigheter har et særskilt ansvar for å ivareta. Virkemidler for å fremme kvalitet bør kombineres på flere plannivåer og i videre byggesaksbehandling.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R4** Fortetting med kvalitet. *Det forventes at utvikling i sentrum av de største byene prioriteres i kommunens planlegging. Potensialet for fortetting og transformasjon skal*

kartlegges. Fortetting prioriteres der hvor effekten er størst, det vil si nærmest sentrum, ved kollektivknutepunkt, på grå arealer og i transformasjonsområder. Ved utbygging på nye arealer skal arealeffektiviteten i utgangspunktet være høy, forutsatt at hensynet til omkringliggende bebyggelse og naturgitte kvaliteter vektlegges ved planlegging og gjennomføring av utbyggingstiltak. Hensynet til kvalitet ivaretas og vektlegges ved planlegging og gjennomføring av utbyggingstiltak.

- **R13** Regional grønnstruktur. Verdifull grønnstruktur skal bevares mest mulig sammenhengende uavhengig av kommunegrensene. Forbindelsen mellom boligene i byene og tettstedene og de regionale frilufts- og rekreasjonsområdene sikres. Det forventes at forbindelsene mellom byene og tettstedene og ut til viktige nærtuområder ivaretas i kommunens planlegging.
- **R15** Folkehelse: Det forventes at all planlegging fremmer hensynet til befolkningens helse og trivsel, og motvirker sosiale helseforskjeller. Aktører i Vestfold med ansvar for utarbeidelse av arealplaner skal bidra til at områders sosiale bærekraft ivaretas gjennom å:
 - Vektlegge helsefremmende kvaliteter i nærmiljøet som ressurser for alle.
 - Ivareta prinsippet om universell utforming.
 - Gjennomføre åpne, brede og tilgjengelige medvirkningsprosesser for innbyggere.

I tillegg er også øvrige retningslinjer knyttet til hovedgrepet i nullalternativet relevante: Hovedgrepet om at all vekst skal skje i eksisterende byer og tettsteder (**R1**), at offentlige virksomheter skal lokaliseres i byer og tettsteder (**R2**) og utvikling innenfor langsiktige utviklingsgrenser (**R3**).

Planalternativet

Planen har til hensikt å sikre at eksisterende arealer utnyttes mest mulig effektivt, før nye arealer tas i bruk. Retningslinjen **R2 Areal effektivitet** skal sikre at kommunene baserer sin arealplanlegging på en oversikt over grå arealer og andre områder som har potensiale for fortetting og transformasjon. Videre skal kommunene som har behov for å ta nye arealer til utbyggingsformål, utnytte disse områdene så effektivt som mulig. R2 arealutnyttelse må sees i sammenheng med **R1 Lokalisering og funksjonsblanding** som også omtaler fortetting og kvalitet.

Det blir opplyst om at kommunene har valgt ulike tilnærminger til sentrumsstruktur og at det blir beskrevet fire nivåer. I planen blir det beskrevet at formålet med inndelingen er å bidra til attraktive og levende byer og tettsteder, hvor tilbud av handel og service i de ulike nivåene er tilpasset stedets rolle i senterstrukturen og behovene til innbyggerne. Høyere

nivå har større konsentrasjon og variasjon av funksjoner og tilbud, mens lavere nivå dekker daglige behov nær der folk bor. Beskrivelsene under er forkortet av oss.

- *Nivå 1: Byene.* Skal være motor for utvikling, attraktivitet og for å kunne tilby urbane kvaliteter. Høy grad av fortetting, handelsstruktur defineres ut fra sentrumsområder og har plassering av viktige institusjoner (sosial infrastruktur).
- *Nivå 2: Større tettsteder,* noe lavere konsentrert utvikling enn i byene. Sentrumsområdene har en lokal rolle for handel, næring og sosial infrastruktur. og har et tilbud som kan strekke seg utover å dekke dagligdagse behov. Sentrene er godt tilrettelagt for myke trafikanter.
- *Nivå 3: Mellomstore tettsteder.* Relativt lav arealutnyttelse. Sentre dekker daglige behov for nærområdene, og fungerer som sosiale møtesteder.
- *Nivå 4: Små tettsteder.* Lav arealutnyttelse. Sentre i nivå 4 er viktig for hverdagsliv og stedsidentitet. Lite utpreget sentrumsstruktur, og møtesteder ligger gjerne spredt.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R2** Arealeffektivitet. *Potensialet for fortetting, transformasjon og bruk av grå arealer kartlegges. De identifiserte arealene skal vurderes og bør utnyttes før nye områder omdisponeres til utbygging. Arealeffektiviteten skal i utgangspunktet være høy ved utbygging, forutsatt at hensynet til omgivelser og eksisterende kvaliteter vektlegges.*
- **R1** Lokalisering og funksjonsblanding. *Lokalisering skal fremme funksjonsblanding og bidra til utviklingen av levende og attraktive byer og tettsteder. Hovedvekten av veksten i Vestfold skal skje som fortetting og transformasjon i eksisterende byer og tettsteder.*
- **R3** Kvalitet i stedsutvikling. *For å gi forutsigbare rammer og effektive planprosesser i stedsutviklingen, bør det utarbeides utviklingsstrategier som ivaretar sosiale, fysiske og naturgitte kvaliteter. Det legges til rette for nærmiljøkvaliteter, møteplasser og aktivitetsmuligheter for alle, der folk bor og oppholder seg. Visuelle kvaliteter vektlegges i planlegging av steder, ny bebyggelse og uterom, og sees i sammenheng med stedets fysiske omgivelser. Blågrønne strukturer i byer og tettsteder sikres og styrkes i planleggingen. Tilgang til rekreasjonsområder og forbindelser til naturområder ivaretas og utvikles.*

I tillegg er retningslinje **R9** (Handel) relevant, da denne skal bidra til å styre handelstilbudet til byene.

Vurdering

I Vårt Vestfold (planalternativet) er det to retningslinjer som er direkte knyttet til stedsutvikling og attraktivitet (**R1** og **R2**), mens det er én i gjeldende arealplan (nullalternativet) (**R4**). Videre er det i planalternativet trukket frem at grå arealer skal kartlegges og vurderes for omdisponering og utbygging. I nullalternativet er dette mindre vektlagt. I nullalternativet er fortetting på grå arealer kun nevnt som et eksempel på hvor det kan være potensial for effektiv fortetting.

I planalternativet er det i **R1 Lokalisering og funksjonsblanding** blant annet sagt at stedsutviklingen skal bidra til å utvikle *levende og attraktive byer og tettsteder*. Dette knytter seg til utfordringen med å tiltrekke og holde på bosatte og arbeidstakere i fylket. Dette er et perspektiv som er mer fremtredende i planalternativet enn i nullalternativet. Med andre ord er målet om å styrke stedsattraktivitet i større grad ivarettatt i planalternativet enn i nullalternativet, slik vi vurderer det.

I planalternativet er det også gjort en beskrivelse av ulike senterstrukturer. Formålet er å gi en beskrivelse som kan benyttes av alle kommuner i fylket, selv om kommunene er fordelt på ulike kategorier i henhold til de statlige retningslinjene for arealplanlegging. Formålet er å gi en mer enhetlig innretning for hele fylket og synes som en fornuftig regional tilpasning.

I planalternativet er utenforskap trukket frem som en av de viktigste utfordringene, mens i nullalternativet var søkelyset rettet mot folkehelse. Retningslinjene i planalternativet er innrettet mot at de skal bygge opp under et mål som er bredere definert. **R3 Kvalitet i stedsutvikling** vektlegger at områder må utvikles slik at de blir tilgjengelige og at kvaliteter tilbys til hele befolkningen som bygger på SPR-AM pkt. 3.15 (*planleggingen skal legge til rette for likeverdige muligheter for deltakelse i samfunnet for alle*).

Samlet vurderer vi at planalternativet vil ha en **svakt positiv effekt** på målet om at byer og tettsteder har kvaliteter og et tilbudsmangfold som øker attraktiviteten. Bakgrunnen er hovedsakelig at attraktivitet er mer uttalt i retningslinjene i planalternativet. I tillegg bygger vår begrunnelse på at vi leser det som at planalternativet knytter beskrivelsen av formålet med retningslinjene om kvalitet som et grep for å motarbeide utenforskap, oppnå inkludering og tilgjengelighet enn nullalternativet.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten	R2 Arealeffektivitet R1 Lokalisering og funksjonsblanding R3 Kvalitet i stedsutvikling	Svakt positiv

5.3.7. Effekt på målet om at arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden.

Hører inn under hovedmål **løse fylkes klimautfordringer i Vestfoldplanen**. Målet i Vårt Vestfold er **Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden**

I planalternativet utdypes målet som følger: *Arealer og naturressurser forvaltes på en måte som gir størst mulig samlet nytte over tid, og som sikrer at dagens behov balanseres mot hensynet til framtidige generasjoner. Arealene og naturressursene i Vestfold er viktige verdier for innbyggere, næringslivet og for naturmangfoldet. Arealknapphet gjør at arealplanleggingen må hensynta fremtidige behov, knyttet til økosystemtjenester, matproduksjon og andre naturressurser. Det legges også fokus på gjenbruk, og varige og sirkulære løsninger for å redusere klimagassutslipp. Ved gjenbruk og ombruk av bygninger, økt bruk av bærekraftige og klimavennlige materialer, samt bruk av tradisjonelle håndverksmetoder ved ivaretagelse av kulturmiljø, reduseres forbruk og avfall.*

Kort fortalt omfatter målet at arealplanlegging må ta hensyn til fremtidige behov da areal er et begrenset gode og at nytteverdi må vurderes ut fra et langtidsperspektiv med tanke på fremtidige generasjoner.

Nullalternativet

I nullalternativet er det et eget kapittel som omtaler mineralressurser. I dette kapittelet blir det trukket frem at mineralressurser er viktige bestanddeler i byggematerialer, og en forutsetning for produksjon av miljøteknologi og høyteknologi, og gir grunnlag for arbeidsplasser og verdiskapning. Larvikittproduksjonen i Vestfold gjør fylket til Norges største produsent av naturstein. Planen fremhever at det er en utfordring at mange pukkverk i Vestfold er i ferd med å tømmes. Samtidig blir det påpekt at det er utfordringer knyttet til utvinning og transport av mineralressurser. Planen oppfordrer kommunene til å få oversikt over viktige forekomster av mineralressurser i egen kommune og sikre at

ressursene ivaretas i et langsiktig perspektiv for eksempel ved å bruke hensynssoner rundt arealer avsatt til råstoffutvinning.

- **R11** Mineralressurser *Kommunene skal sikre viktige mineralforekomster i sine planer og avveie behovet for utvinning (mineralutvinning, pukkverk, steinindustri mm.) mot miljøhensyn og andre samfunnsinteresser i kommunale planer.*

Planalternativet

I planalternativet blir det understreket at formålet med retningslinjen om **Geologiske ressurser og massehåndtering** er å sikre at viktige mineralforekomster forblir tilgjengelige for fremtidig behov, og at de ikke bygges ned. I forslaget til regional plan blir det forventet at kommunene har oversikt over viktige forekomster av naturressurser. Planen påpeker at ressursene er stedbundne, ikke-fornybare og vanskelige å erstatte med alternative materialer i stort volum, noe som gjør dem strategisk viktige i areal- og samfunnsplanlegging. Det fremhever at det er viktig at kommune har et langsiktig perspektiv for utvinning av forekomster og at utvinning må balanseres opp mot vern av natur.

I planen forventes det at kommunen utarbeider en **massehåndteringsplan** for større bygg- og anleggsprosjekter. Massehåndtering refererer til prosessen med å planlegge, organisere og gjennomføre flytting og håndtering av materialer som jord, stein, leire og lignende, i bygge- og anleggsprosjekter. Massene håndteres slik at de gir høyest mulig samfunnsmessig verdi, og lavest mulig miljøbelastning. Det er ønskelig å redusere behovet for massedeponi og at håndtering av overskuddsmasser skjer lokalt.

Retningslinjen om **energiplanlegging** er ny Vårt Vestfold og legger vekt på tidlige, kunnskapsbaserte og helhetlige vurderinger av energibehov og arealbruk, for å belyse konsekvenser, redusere nedbygging og målkonflikter. Det fremheves at energiplanlegging, arealbruk og næringsutvikling må ses i sammenheng og vurderes på et tidlig og overordnet plannivå.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R8** Energiplanlegging. *Det gjennomføres helhetlige vurderinger av behov for areal til og lokalisering av energiproduksjon og energianlegg i overordnet plan. Etablering av energiproduksjon legges som hovedregel til allerede utbygde eller grå arealer. Ved planlegging av større utbyggingsområder bør energibehov, effektiv energibruk og muligheter for lokal energiforsyning vurderes som en del av planarbeidet. Planlegging av områder for kraftkrevende næring sees i sammenheng*

med eksisterende og forventet nettkapasitet og infrastruktur, samt regionale og nasjonale planer for utvikling av kraftsystemet.

- **R12** Geologiske ressurser og massehåndtering Kommunene skal sikre viktige mineralforekomster i kommunale planer.

I bygg- og anleggsprosjekter som tar ut mer enn 1000 prosjekterte faste kubikkmeter (pfm3) masser, utarbeides det en massehåndteringsplan

Vurdering

R8 om energiplanlegging er i henhold til nye statlige retningslinjer. Dette er en ny retningslinje, og bidrar med å tydeliggjøre de statlige retningslinjene og tilpasse disse til lokale forhold. **R12**-retningslinjen har fått nytt navn Geologiske ressurser og massehåndtering og har to ledd. I første ledd som omtaler at kommunene skal sikre viktige mineralforekomster i kommunale planer er det ikke gjort noen endring. Andre ledd stiller krav om massehåndteringsplan og er ny. Krav om massehåndtering er i tråd med nye nasjonale retningslinjer. Vi vurderer at det er **positivt** at nye retningslinjer som følger opp nye nasjonale føringer tilføres ved rullering av arealplanen, da det kan være med på å sikre at fylkeskommunen bidrar til at den nasjonale retningslinjen blir fulgt. Kommunene vil uansett være ansvarlige for å følge opp nasjonale retningslinjer, men i mylderet av krav som kommunen skal forholde seg til, kan en regional retningslinje bidra til at den nye nasjonale retningslinjen får tilstrekkelig oppmerksomhet i arealplanleggingen til kommunene.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden	R8 Energiplanlegging R12 Geologiske ressurser og massehåndtering	Positiv

5.3.8. Effekt på målet om å sikre og utvikle blågrønne strukturer.

Hører inn under hovedmål **Løse fylkes klimautfordringer** i Vestfoldplanen. Målet i Vårt Vestfold lyder **Sikre og utvikle blågrønne strukturer**

I planalternativet beskrives målet som følger: Å sikre og utvikle blågrønne strukturer betyr at sammenhengende blågrønne strukturer i naturområder og i byer og tettsteder ivaretas og utvikles, nedbygging av natur unngås og sammenhengende naturområder restaureres og utvikles. Blågrønne strukturer omfatter all natur i fylket; store, sammenhengende

naturområder, mindre naturområder, samt vegetasjon, vann og naturlignende områder i byer og tettsteder. De blågrønne strukturene ivaretar naturmangfold, økosystemtjenester, rekreasjon, friluftsliv, landskap og opplevelser. Naturens tilstand og klimaets stabilitet er knyttet tett sammen, og naturens evne til klimatilpasning reduseres ved nedbygging.

Oppsummert handler målet om å ivareta, utvikle, restaurere og hindre nedbygging av sammenhengende blågrønne strukturer. Blågrønne strukturer omfatter all natur i fylket; vegetasjon, vann og naturlignende områder i byer og tettsteder og ivaretar naturmangfold, økosystem, rekreasjon, friluftsliv, landskap og opplevelser.

Nullalternativet

Ivaretagelse av grønnstruktur er et gjennomgående tema i gjeldende plan. Grønnstruktur er summen av små og store grønne, naturpregede områder i byer og tettsteder, og blir definert som en nærmiljøressurs som fremmer aktivitet, helse, trivsel og biologisk mangfold. Planleggingen har som formål å ivareta hensynet til grønnstruktur og forbindelsene til naturområdene. Grønnstruktur blir omtalt i under samfunns mål 3: *Byene tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige* hvor det spesifiseres at det må stilles krav til kvalitet for grønnstruktur i store endringsprosesser. Planen legger til grunn at grønnstruktur skal kartlegges og inngå i beslutningsgrunnlaget når nye utbyggingsarealer skal vurderes. Grønnstruktur beskrives i et eget tematisk kapittel i gjeldende plan.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R13** Regional grønnstruktur. *Verdifull grønnstruktur skal bevares mest mulig sammenhengende uavhengig av kommunegrensene. Forbindelsen mellom boligene i byene og tettstedene og de regionale frilufts- og rekreasjonsområdene sikres. Det forventes at forbindelsene mellom byene og tettstedene og ut til viktige nærturområder ivaretas i kommunens planlegging.*

Planalternativet

I planalternativet er retningslinjene som omfatter dette målet en konkretisering av lowerk og nasjonale føringer om natur, friluftsliv, grønnstruktur, landskap, vannmiljø og klima. Formålet med retningslinjene er å bidra til at natur og klima inkluderes i arealplanleggingen og at naturhensyn og økosystemtjenester ivaretas. Planen legger vekt på at omdisponering av karbonrike arealer (som myr, våtmark og skog) skal unngås. Planalternativet understreker at geologisk mangfold og geologisk naturarv, viktige

forflytningskorridorer for vilt og tilhørende grønnstrukturer og landskapshensyn, samt tilgang til friluftsområder skal vurderes og ivaretas.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R13** Natur, friluftsliv og grønnstruktur. *I planleggingen vurderes natur- og klimahensyn i sammenheng, og samlet påvirkning synliggjøres. Naturen bevares mest mulig sammenhengende. Karbonrike arealer bevares så langt det er mulig. Potensialet for istandsetting og restaurering av ødelagt natur bør kartlegges og vurderes. Regionalt viktige viltkryssinger og tilhørende grønnstruktur ivaretas. Landskapet ivaretas i planleggingen. Nye tiltak tilpasses landskapets hovedtrekk og spesielle landskapskvaliteter. Friluftslivsområder, ferdselsårer og turveier sikres for allmennheten.*
- **R14** Vannmiljø. *Vannmiljø og vedtatte miljømål for innsjøer, bekker, elver, grunnvann og Oslofjorden skal vurderes og ivaretas i planarbeid som kan påvirke vann. Tiltak som påvirker vannmiljøet negativt unngås. Hensiktsmessig byggegrense mot vassdrag og bredde på vegetasjonsbeltet langs vassdrag fastsettes i kommuneplan.*
- **R3** Kvalitet i stedsutvikling *For å gi forutsigbare rammer og effektive planprosesser, bør det utarbeides utviklingsstrategier for byer, bydeler og tettsteder som ivaretar sosiale, bygde og naturgitte kvaliteter. Det legges til rette for nærmiljøkvaliteter, møteplasser og aktivitetsmuligheter for alle, der folk bor og oppholder seg. Visuelle kvaliteter vektlegges i planlegging av ny bebyggelse og uterom, og sees i sammenheng med stedets bygde og naturgitte omgivelser. Blågrønne strukturer i byer og tettsteder sikres og styrkes i planleggingen. Tilgang til rekreasjonsområder og forbindelser til naturområder ivaretas og utvikles.*
- **R16** Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko. *Arealplanleggingen tar hensyn til forventede klimaendringer, og bidrar til å forebygge og redusere risiko for skade. Ved arealbruksendringer brukes aktsomhets- og faresonekart som en del av grunnlaget for å vurdere risiko og sårbarhet.*

Vurdering

Retningslinje **R13** i gjeldende plan, *Regional Grønnstruktur*, er i kommende plan erstattet med retningslinje **R13** med en litt annen tittel, *Natur, friluftsliv og grønnstruktur*. **R13** i planalternativet bygger på den vi finner i nullalternativet, men er utvidet. I nullalternativet handler retningslinjen om å bevare verdifull grønnstruktur mest mulig sammenhengende, og å sikre forbindelse mellom boligområder og regionale frilufts- og rekreasjonsområder. I planalternativet finner vi i tillegg formuleringer om at vern av *karbonrike arealer*, og at ødelagt natur skal vurderes for istandsetting og restaurering. Videre omtaler retningslinjen regionalt viktige viltkryssinger, samt behovet for å sikre landskapskvaliteter i

planleggingen. Det er altså flere nye aspekter som tas opp i retningslinjen i planalternativet, sammenlignet med nullalternativet.

Videre er det i kommende plan (planalternativet) lagt til en retningslinje om vannmiljø (**R14**). Denne beskriver at vedtatte miljømål for vannforekomster (inkl. Oslofjorden) skal ivaretas i planarbeid, samt at kommuneplanen skal fastsette en hensiktsmessig byggegrense mot vassdrag. En tilsvarende retningslinje er ikke til stede i nullalternativet(nullalternativet).

Også i **R3** i planalternativet, *Kvalitet i stedsutvikling*, er blågrønne strukturer nevnt. Her heter det at «*Blågrønne strukturer i byer og tettsteder sikres og styrkes i planleggingen. Tilgang til rekreasjonsområder og forbindelser til naturområder ivaretas og utvikles*». I nullalternativet er også naturverdier og rekreasjonsområder nevnt i de overordnede retningslinjene, for eksempel i **R4 Fortetting med kvalitet**, men etter vår vurdering er ikke hensynet til blågrønne strukturer like tydelig trukket frem i gjeldende plan.

Samlet sett vurderer vi derfor at planalternativet vil ha en **svakt positiv effekt** på målet om å sikre og utvikle blågrønne strukturer. Bakgrunnen for vurderingen er hovedsakelig at planalternativet trekker fem vern og restaurering av karbonrike arealer og ødelagt natur, og at vannmiljø er tydeligere trukket frem med en egen retningslinje.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Sikre og utvikle blågrønne strukturer	R13 Natur, friluftsliv og grønnstruktur R14 Vannmiljø R3 Kvalitet i stedsutvikling R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko	Svakt positiv

5.3.9. Effekt på målet om å utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet.

Hører inn under hovedmål **Sikre bærekraftig arealforvaltning** i *Vestfoldplanen*. Målet i Vårt Vestfold **Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet**

I planalternativet utdypes målet som følger: *Å utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet, betyr at planleggingen baseres på grundig og oppdatert kunnskap. Sammenhenger undersøkes, og tiltak gjennomføres ikke dersom man er usikker på konsekvenser. Målet er at tiltak ikke fører til nåværende eller fremtidige skadevirkninger på natur og økosystemtjenester, miljø og/eller klima. Vestfold fylkeskommune og kommunene arbeider for at arealene forvaltes etter tilnærmet lik praksis i hele fylket.*

Oppsummert handler dette målet om at arealplanlegging skal gjøres på en måte som gjør at tiltak ikke fører til skadevirkninger på natur, økosystem, miljø eller klima uavhengig av tidsperspektiv.

Nullalternativet

I nullalternativer temaet knyttes opp mot Parisavtalen og at Norge har forpliktet seg til å redusere klimagassutslippene med 40 % innen avfall, jordbruk og transport. Planen peker på at en av de viktigste forutsetningene for å oppfylle de internasjonale forpliktelsene og nå de nasjonale målene på feltet, er lokale tiltak som fortetting.

Samfunnssikkerhet og beredskap har et eget tematisk avsnitt i gjeldende plan. Planen beskriver at Vestfold vil bli mer utsatt for ekstremvær, økt fare for flom og skred og at havet stiger. Det blir spesifisert at økt nedbørmengde vil forsterke utfordringer med dagens overvannshåndtering, og at kommunens ledningsnett har begrenset kapasitet, og det er kostbart å oppgradere det. Det blir også understreket at det i Vestfold er store forekomster av kvikkleire, med stor risiko for kvikkleireskred. Planen spesifiserer at samfunnssikkerhet i arealpolitikken handler om å legge til rette for mer robuste løsninger og redusere faren for at uønskede hendelser skal skje.

Planen påpeker at kommunene skal sørge for at det blir gjennomført ROS-analyser til kommuneplanens arealdel og reguleringsplanforslag når nye arealer foreslås til utbyggingsformål. Aktsomhetskart (kvikkleire, flom, stormflo, steinsprang, snøskred, jord- og flomskred) og FylkesROS (som gir oversikt over hendelser som kan ramme Vestfold) skal brukes som en del av kunnskapsgrunnlaget for å vurdere risiko og sårbarhet. Det blir understreket at selv om ikke arealplaner ikke legger opp til endring av formål omfattes planene krav om ROS-analyser.

I nullalternativet ligger det en anbefaling om **håndtering av overvann** og det vises til en veileder for lokal håndtering av overvann. Anbefalingen lyder: *Det bør legges til rette for lokal håndtering av overvann i byene og tettstedene. Kommunene bør skaffe seg oversikt over vannveiene (flomveier, bekker, nedbørfelt) og hvor behovet for nye er størst.*

- **R14** Samfunnssikkerhet. Aktsomhetskart skal brukes som en del av grunnlaget for å vurdere risiko og sårbarhet ved valg av arealer til utbyggingsformål. Det gjøres detaljerte lokale undersøkelser og vurderinger av faren for kvikkleire og skred ved lokalisering av byggeområder og måten utbygging gjennomføres på. Alle områder med leire som ligger under den marine grensen skal vurderes som potensielt utsatt for kvikkleireskred. Det forutsettes at undersøkelser og konsekvensvurderinger brukes i kommunens arealplanlegging. Det legges vekt på økende risiko for ekstremvær i form av store nedbørsmengder, sterk vind og havnivåstigning. Risiko- og sårbarhetsanalyser skal redegjøre for flom- og overvannsproblematikk langs vassdragene og i byer og tettsteder, og det skal innarbeides eventuelle avbøtende tiltak.

Planalternativet

I planalternativet blir det fremhevet at arealplanlegging er et sentralt virkemiddel i arbeidet med klimatilpasning og samfunnssikkerhet og skal bidra til et tryggere og bedre samfunn. Retningslinjene i planen skal bidra til å forebygge og redusere risiko mot naturfarer og klimaendringer. Ved å ta hensyn til forventede klimaendringer skal planleggingen bidra til økt robusthet. Dette gjelder både når det vurderes å avsette nytt areal til utbyggingsformål, og når forslag om fortetting, transformasjon, bruk av grå arealer og formålsendringer vurderes. Overordnede risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) skal redegjøre for flom- og overvannsproblematikk og om klimaendringer gir et endret risiko- og sårbarhetsbilde som bør hensyntas i planleggingen. Hensynet til forventede klimaendringer skal også vurderes ved detaljplanlegging av konkrete tiltak, og nødvendige tiltak sikres gjennom planbestemmelser og plankart der det er relevant. Det forutsettes at undersøkelser og konsekvensvurderinger brukes som beslutningsgrunnlag i kommunens arealplanlegging.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R16** Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko. *Arealplanleggingen tar hensyn til forventede klimaendringer, og bidrar til å forebygge og redusere risiko for skade. Ved arealbruksendringer brukes aktsomhets- og faresonekart som en del av grunnlaget for å vurdere risiko og sårbarhet.*

I tillegg er følgende retningslinjer vurdert av fylkeskommunen som relevante for dette målet.

- **R2** Arealeffektivitet som omfatter fortetting, transformasjon og kartlegging av bruk av grå arealer.

- **R5** Langsiktige utviklingsgrenser, som blant annet gir føring om å *vurdere om arealreserven er i tråd med nasjonale og regionale retningslinjer og kommunale behov.*
- **R8** Kulturmiljøer, som har en føring om vernehensyn kulturmiljø.
- **R11** Dyrka og dyrkbar jord, som gir føring om restriktiv omdisponering av dyrka og dyrkbar jord.
- **R13** Natur, friluftsliv og grønnstruktur, som omhandler bevaring av viltkorridorer, sammenhengende natur og karbonrike arealer, samt vurdering av restaurering av ødelagt natur.
- **R14** Vannmiljø.

Vurdering

R16 om arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko gir føringer om hvordan risiko skal håndteres i arealforvaltningen. Den direkte koblingen om hvordan risiko knyttet til sikkerhet og beredskap er koblet til arealplanlegging. Vår vurdering er at dette gir en fornuftig avgrensing for hvordan kommunen skal forholde seg til dette temaet.

Veiledningen som retningslinjen i planalternativet avgrenser og forenkler og vurderes som **positiv.**

Målet har en overordnet karakter da det slik vi tolker det angir retning for all arealplanlegging og gir føringer for hvordan man som arealplanlegger bør prioritere av hensyn til kommende generasjoner. Av alle retningslinjene i planen er de mest sentrale listet opp (R2, R5, R8, R11, R13, R14) i dette avsnittet, men i utgangspunktet kunne alle retningslinjene vært nevnt under dette målet. I planen er hensynet til ikke-fornybare ressurser og at det er begrenset tilgang til ressurser trukket frem som hensyn som må balanseres opp mot andre behov. Å balansere behov er et gjennomgående poeng i beskrivelsene av alle temaene i planen. Vår vurdering er at dette gir planen en helhetlig tilnærming.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet	R16 Arealplanlegging for klimatilpasning og redusert risiko	Positiv

5.3.10. Effekt på mål om at arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.

Hører inn under hovedmål **Sikre bærekraftig arealforvaltning** i Vestfoldplanen. Målet i Vårt Vestfold er **Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.**

I planalternativet beskrives målet som følger: *Å opprettholde arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende arealer er viktig for økt grad av selvforsyning og bedre matsikkerhet. Dette krever arealer som er godt egnet til dyrking, og her er Vestfold i særstilling i Norge. En femtedel av fylkets areal er dyrka jord, og med en kombinasjon av god jord og godt klima er matproduksjonen i fylket viktigere enn størrelsen på jordbruksarealet skulle tilsi. I tillegg er jordbruksarealene viktige næringsarealer for matproduksjon, og bidrar med arbeidsplasser i både landbruket og i næringsmiddelindustrien. Reiselivs- og opplevelsesnæringene drar også nytte av landbruket gjennom lokale mat- og drikkeopplevelser.*

Kort fortalt handler målet om bedre selvforsyning og matsikkerhet. Det blir beskrevet at matproduksjon opptar en femtedel av fylkets areal og at matproduksjon er viktig for næringsmiddelindustrien og reiseliv.

Nullalternativet

Kommunene har allerede lagt inn arealer som inneholder dyrka og dyrkbar mark i sine kommuneplaner. Oversikt over dyrka og dyrkbar mark ligger inne i temakartet. I RPBA ligger det inne en anbefaling om at det bør også vurderes om dyrka eller dyrkbar mark som er avsatt til boligformål kan utgå eller utveksles med annet areal, beskrevet under langsiktig *Avklarte arealer til framtidig boligutbygging* samt *Vern av dyrka- og dyrkbar mark*. Nullalternativet har et eget tematisk kapittel om **dyrka og dyrkbar mark**. Formålet med **R9** og **R10** er å sikre et langsiktig vern av dyrka og dyrkbar mark. Innenfor langsiktige utviklingsgrenser forventes det at kommunen utnytter fortetnings- og transformasjonspotensialet, og andre egnede arealer før dyrka mark tas i bruk. Utenfor langsiktige utviklingsgrenser skal hensynet til landbruk tillegges avgjørende vekt. Det skal begrunnes særskilt dersom det er ønske om omdisponering og om det finnes tilgjengelige arealer som ikke beslaglegger dyrka eller dyrkbar mark.

Planen viser til en mal som skal brukes for alle forslag som berører dyrka og dyrkbar mark for å redusere nedbygging, finne avbøtende tiltak og finne løsninger for reetablering.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R9** Redusere nedbygging av dyrka og dyrkbar mark (Jordvern). *Utenfor langsiktige utviklingsgrenser tillates ikke formålsendring av dyrka og dyrkbar mark til bolig, næring og offentlige formål. Innenfor langsiktig utviklingsgrense utnyttes fortetnings- og transformasjonspotensialet og andre arealer avsatt til utbyggingsformål, før det åpnes for formålsendring av dyrka og dyrkbar mark. Omdisponering av dyrka og dyrkbar mark skal skje så sent som mulig i planperioden. Ved lokalisering og utforming av bane og veg (inkludert gang- og sykkelveg) skal beslaget av matjord begrenses til et minimum. Ved beslag av dyrka eller dyrkbar mark skal kompenserende tiltak planlegges.*
- **R10** Krav om matjordplan. *I byggesaker og reguleringsplaner som tillater omdisponering av dyrka og dyrkbar mark, skal det utarbeides matjordplan (jf. Veileder til matjordplan). Dette for å sikre at matjordlaget benyttes til nytt matjordareal, ny-dyrking eller forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark.*

Planalternativet

Også Vårt Vestfold har et eget tematisk kapittel som omhandler **dyrka og dyrkbar jord**. Mens det i nullalternativet var to retningslinjer under dette temaet, er det redusert til én retningslinje i planalternativet.

R11 *Dyrka og dyrkbar jord har som hensikt å tydeliggjøre at hensynet til dyrka og dyrkbar jord skal tillegges stor vekt i arealforvaltningen i Vestfold. Retningslinjen er utformet i tråd med statlige føringer og med mål om å sikre matproduksjon. R11 tolkes strengest utenfor langsiktige utviklingsgrenser. Der skal formålsendringer av dyrka og dyrkbar jord til formålene bolig, næring og offentlige formål ikke skje. Det åpnes opp i andre ledd for at det kan være tilfeller der andre vesentlige samfunnsinteresser kan veies tyngst, og at dette vil kreve at det utarbeides en matjordplan. I tillegg legges det vekt på at områder som i dag er bebygd der det har vært dyrket jord skal beholdes innenfor LNF-formålet, som beredskap. I tillegg skal det ved regulering av utbyggingsformål inntil dyrka jord stilles krav om etablering av en **funksjonell buffersone** for å redusere konfliktpotensialet mellom utbyggingsformål og landbruksareal.*

Retningslinjen tolkes strengest utenfor langsiktige utviklingsgrenser. Der skal formålsendringer av dyrka og dyrkbar jord til formålene bolig, næring og offentlige formål ikke skje. Innenfor langsiktige utviklingsgrenser utnyttes fortetnings- og transformasjonspotensialet og andre arealer avsatt til utbyggingsformål, før det åpnes for omdisponering av dyrka og dyrkbar jord.

Arealer som tidligere har vært dyrka, og som i dag er bebygd med landbruksbebyggelse eller andre anlegg, skal forvaltes med sikte på fremtidig matproduksjon. Behov for

buffersone og andre konfliktdempende tiltak skal inngå som en del av vurderingsgrunnlaget både ved arealavklaringer i overordnede planer og ved detaljregulering.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R11** Dyrka og dyrkbar jord. *Det skal være en svært restriktiv holdning til omdisponering av dyrka og dyrkbar jord. I planer som tillater omdisponering av dyrka og dyrkbar jord utarbeides det matjordplan. Landbruksbebyggelse eller andre anlegg som er bygget på tidligere dyrka jord, skal som hovedregel beholdes innenfor LNF-formålet som beredskap for fremtidig matproduksjon. Ved planlegging av utbyggingsformål inntil dyrka jord skal det som hovedregel etableres en funksjonell buffersone.*

Vurdering

Retningslinjen knyttet til dyrka og dyrkbar jord i planalternativet, **R11**, er i stor grad en videreføring av de to retningslinjene i nullalternativet (**R9** og **R10**), men med noen suppleringer (de to siste leddene i **R11**).

I planalternativet sier **R11** at omdisponering av dyrka og dyrkbar jord skal unngås («restriktiv holdning»), og at matjordplaner skal utarbeides i de tilfellene omdisponering tillates. Videre arealer bevares, og ikke omdisponeres til andre formål, slik at de kan fungere som beredskap for fremtidig matproduksjon, og det skal etableres buffersoner ved utbygging inntil dyrka jord.

I nullalternativet sier **R9** at dyrka og dyrkbar jord skal bevares. Utenfor langsiktige utviklingsgrenser tillates ikke formålsendring av dyrka og dyrkbar jord til bolig, næring og offentlige formål. Ved formålsendring til bane og veg skal beslaget av matjord begrenses til et minimum. Innenfor de langsiktige utviklingsgrensene sier retningslinjen at andre arealer skal utvikles først, før det åpnes for formålsendring av dyrka og dyrkbar jord. Videre handler **R10** om at det skal utarbeides matjordplan ved tiltak som tillater omdisponering.

På bakgrunn av dette er vår vurdering av *planalternativets* effekt på målet om dyrka og dyrkbar jord vil ha nøytral effekt. Samtidig påpekes det i planprogrammet at det fra 2023 er satt strengere nasjonale krav til jordvern, gjennom Nasjonal Jordvernstrategi. I jordvernstrategien er det blant annet fremhevet at kommuner og fylkeskommuner skal bidra til redusert omdisponering av matjord og å opprettholde drift av jordbruksarealene. Med andre ord kan vi forvente at hensynet til jordvern er sterkere i dag enn da

nullalternativet ble vedtatt, men at denne endringen kommer uavhengig av den nye arealplanen for Vestfold.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes.	R11 Dyrka og dyrkbar jord	Nøytral

5.3.11. Effekt på målet om å bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden.

Hører inn under hovedmål **Sikre rene vannforekomster og en ren Oslofjord i Vestfoldplanen**. Målet i Vårt Vestfold er **Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden**

I planalternativet utdypes målet slik: *Miljøtilstanden i mange av vannforekomstene i fylket og i Oslofjorden er dårlig. Menneskelig aktivitet og et mer intensivt landbruk fører til økt avrenning av næringsstoffer som truer vannkvaliteten i lokale vannforekomster, og som til slutt ender opp i Oslofjorden. Marine økosystemtjenester bidrar med oksygenproduksjon og binder karbon, samtidig som hav og innsjøer er en viktig kilde til sjømat. Godt vannmiljø i Oslofjorden og vannforekomstene i fylket har dermed stor verdi for både mennesker og naturen. De gir leveområder for planter og dyr, sikrer tilgang til rent drikkevann og bidrar til robuste økosystemer, og er samtidig en viktig ramme for friluftsliv, rekreasjon og naturopplevelser. Å bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden betyr at all planlegging og utvikling tar hensyn til livet i vann og bidrar til å begrense og redusere avrenning fra bebygde områder, slik at de økologiske funksjonene ivaretas.*

Oppsummert omfatter målet sikring av vannkvalitet ved å gjøre tiltak som hindrer avrenning til Oslofjorden og andre vannforekomster da dette er nødvendig for å sikre rent drikkevann og robuste marine økosystem. Videre fremhever målet betydningen av å bevare frilufts- og rekreasjonskvaliteter i fylket.

Nullalternativet

Nullalternativet beskriver at drikkevannskildene i Vestfold er både overflatevann og grunnvann, og at utbyggingspress, økt menneskelig aktivitet og klimaendringer vil true drikkevannsforekomstene i tida framover, samtidig som behovet for drikkevann øker.

Drikkevann har et eget tematisk kapittel i gjeldende plan. I planen blir det påpekt at det er en viktig kommunal oppgave å sikre vannforekomstene, og spesielt drikkevannsforsyning, i arealplanleggingen. Drikkevannskildene skal gis tilfredsstillende og langsiktig beskyttelse mot forurensning og forringelse. Forslag til nye planer og tiltak innenfor nedbørområdet til drikkevannskildene skal høres hos berørte vannverkseiere og Mattilsynet. Det blir presisert at det stilles nasjonale krav til drikkevannskvalitet og vannforsyning i drikkevannsforskriften av 22.12.2016.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R12** Sikring av drikkevannskvaliteten. *Nedslagsfelt for drikkevannskilder skal vises i kommuneplanens arealdel og sikres med tilhørende hensynssone eller bestemmelse. Det skal ikke etableres nye byggeområder eller annen arealbruk i drikkevannskilders nedslagsfelt som vil forurense eller representerer en fare for forurensning. Ved plan eller tiltak som berører nedbørsfelt for mindre drikkevannsforsyninger (<50 personer), belyses konsekvensene for drikkevannsforsyningen. Disse drikkevannsforsyningene skal ikke settes i risiko.*

Planalternativet

Planalternativet beskriver at tilstanden i mange av **vannforekomstene** i Vestfold er dårlig, at det samme gjelder for Oslofjorden, og at **drikkevannskildene** i Vestfold er både overflatevann og grunnvann. De største drikkevannskildene er innsjøene Eikeren i Holmestrand og Farris i Larvik. Vestfold Vann er et interkommunalt selskap som eies av de 6 Vestfoldkommunene. Selskapets oppgave er å forsyne eierkommunene med vann som holder drikkevannskvalitet. Hensikten med **R14 Vannmiljø** er å sikre at vannmiljø og vannkvaliteter i fylket blir hensyntatt og tydeliggjør at når det planlegges for ny arealbruk, skal det foreligge god informasjon om eksisterende påvirkning på vannmiljøet og hvilken forventet effekt tiltaket har.

I planalternativet påpeker **R15 Sikring av drikkevannskvaliteten** at nedslagsfelt for drikkevannskilder skal synliggjøres i kommuneplanens arealdel, og at drikkevannskildene gis tilstrekkelig og langsiktig beskyttelse mot forurensning og forringelse. Videre understrekes det tiltak mot forurensning av drikkevann må inngå i planleggingsprosesser der dette er relevant.

Retningslinjer knyttet til målet:

- **R14** Vannmiljø. *Vannmiljø og vedtatte miljømål for innsjøer, bekker, elver, grunnvann og Oslofjorden skal vurderes og ivaretas i planarbeid som kan påvirke vann. Tiltak som*

påvirker vannmiljøet negativt unngås. Hensiktsmessig byggegrense mot vassdrag og bredde på vegetasjonsbeltet langs vassdrag fastsettes i kommuneplan.

- **R15** Sikring av drikkevannskvaliteten. Nedslagsfelt for drikkevannskilder skal vises i kommuneplanens arealdel og sikres med tilhørende hensynssone eller bestemmelse. Det skal ikke etableres nye bygge- områder eller annen arealbruk i drikkevannskilders nedslagsfelt som vil forurense eller representerer en fare for forurensing. Ved plan eller tiltak som berører nedbørsfelt for mindre drikkevannsforsyninger (<50 personer), belyses konsekvensene for drikkevannsforsyningen. Disse drikkevannsforsyningene skal ikke settes i risiko.

Vurdering

I all hovedsak er retningslinjene som omhandler vannforekomster og drikkevann av en annen karakter i planalternativet enn i nullalternativet. En viktig årsak til det er at også målsetningene er utvidet til å omfatte vannmiljø i tillegg til drikkevann. I nullalternativet handler **R12** om å sikre drikkevannskvaliteten i fylket, ved å begrense utbyggingstiltak rundt drikkevannskilder.

Retningslinje **R15** i planalternativet er en videreføring av **R12** i gjeldende plan. I tillegg er **R14** introdusert, som omhandler vern av vannmiljø og øvrige vannforekomster, inkludert Oslofjorden. Samlet sett vurderer vi derfor at planalternativet vil ha en **positiv effekt** på målet for vannforekomstene og Oslofjorden, sammenlignet med nullalternativet.

Mål	Retningslinjer	Konsekvensvurdering
Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden	R14 Vannmiljø R15 Sikring av drikkevannskvaliteten	Positiv

6. Vedlegg

6.1. Utdrag fra planprogrammet

Planprogrammet ble vedtatt av Fylkesutvalget 28.10.2025. I planprogrammet blir det fremhevet at det overordnede formålet med planarbeidet er å skape **felles og omforente prinsipper** med kommunene for arealutviklingen i et kommunalt og regionalt perspektiv.

Planprogrammet fremhever at **fylkeskommunen og kommunen har ulike roller** som beskrives slik: *Kommunene er lokal planmyndighet, og ansvarlig for arealutviklingen innenfor egne kommunegrenser. Fylkeskommunen er regional arealmyndighet, og har en viktig rolle i å se arealutviklingen på tvers innenfor fylkets grenser og i tråd med nasjonale føringer.*

Planprogrammet viser til at Vestfoldplanen peker på **utenforskap, demografiske endringer, lav verdiskaping og arealknapphet som sentrale utfordringer** for fylkets utvikling. I beskrivelsen av hva en regional plan skal bidra til blir det vektlagt at arealpolitikk må balansere behov for kompakt lokalisering av boliger, arbeidsplasser og næring som gir korte avstander, gjør det enklere å delta i aktiviteter og bidra til verdiskapning opp mot en bærekraftig utvikling som kan ivareta fremtidige generasjoners behov. Det vises til at Vestfoldplanen slår fast at «*Klima, energi og natur bør løftes på et overordnet nivå i planen, og det er behov for å vurdere hvordan arealforvaltningen kan bidra til å bevare og øke naturmangfoldet*». Det fremheves et behov for å sikre at arealplanen er i tråd med målhierarkiet i for fylkeskommunen, og at **arealplanen bidrar til å nå målsettingene som er satt i Vestfoldplanen.**

Planprogrammet viser til andre regionale planer som arealplanen må koordineres opp mot:

- Regional mobilitetsplan (planlagt vedtak samtidig med RPBA, juni 2027)
- Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet (planlagt vedtak desember 2026)
- Regional klima- og energiplan (planlagt vedtak mars 2027)
- Regional plan for kystsonen i Vestfold (forventet vedtatt vår 2026)
- Regional strategi for kultur, reiseliv og opplevelser (forventet vedtatt vår 2026)
- Regional næringsstrategi for mat og skog (vedtatt 17. juni 2025)

Det vises også til to nye statlige planretningslinjer som legger føringer for og som må hensyntas i planarbeidet, hhv. **Statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet (SPR-AM)** og **Statlige planretningslinjene for klima og energi (SPR-KE)**.

Planprogrammet viser til følgende temaer for revisjon og kunnskapsbehov:

- **Bolig:** Vestfoldplanen løfter befolkningsutviklingen med en økende andel eldre som en utfordring (endringer i demografi). Det blir påpekt at tjenesteyting blir en økt kostnad for kommunen som må hensyntas i planleggingen. Det blir vist til at hvor og hvordan vi bor har betydning for aktivitetstilbud og møteplasser, og at tilstrekkelig og variert boligbygging er en viktig brikke i utviklingen av levende byer og tettsteder. Det vises til relevante statlige føringer om boligbehovsanalyser, variert boligbehov, og avklaring av lokalisering.
- **Handel:** I Vestfold ble de allerede i 2003 laget en plan om etablering av kjøpesentre og sentrumsutvikling. Allerede i denne planen var det enighet om å unngå handelsetableringer i en sone på 1 km på hver side av E18 utenfor byene, som virkemiddel for å styrke byene i Vestfold. Det blir understreket at Vestfolds korte avstander gjør at handelsetablering på feil sted i én kommune kan påvirke nabokommunene. Prinsipper for handel ble inkludert i RPBA i 2019. Det vises til at det er behov for å revidere prinsippene ut fra nye trender som bransjeglidning og nye handelskonsepter som gir butikker med større vareutvalg og færre spesialforretninger. I tillegg er det kommet nye nasjonale føringer (styrking av sentrumsfunksjon, arealeffektivitet, knutepunktutvikling, kvalitet, redusert transportbehov, tilpasset eksisterende og planlagt senterstruktur og tilgjengelighet i SPR-AM). Det blir også vist til at det er behov for å forenkle retningslinjene i gjeldende plan.
- **Næring:** Det vises til at utenforskap, verdiskaping og tilgang til kompetanse blir pekt som viktige utfordringer i Vestfoldplanen. Det blir pekt på at det er behov for en plan som forankrer ønsket areal- og næringsutvikling som bidrar til et attraktivt Vestfold som beholder og tiltrekker seg næringsliv, innbyggere og besøkende. Det vises til statlige retningslinjer om arealplanlegging som omtaler behov for verdiskaping og at det skal legges til rette for at næringsarealer som bidrar til å gi tettsteder kvalitet og minst mulig negative konsekvenser for klima, miljø og samfunn. Det vises også til behov for å forankre prinsippene og motvirke at kommuner blir konkurrenter seg imellom. Revidering av arealplanen må sees i sammenheng med ny *Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet* (RPAK) som skal undersøke muligheter for økt verdiskaping og nye arbeidsplasser innenfor areal og kraftkrevende virksomheter og potensialet for ny fornybar

energiproduksjon. Planprogrammet beskriver at det er behov for en kartlegging av dagens næringsarealer og næringsliv i Vestfold, og en vurdering av framtidig behov for regionale næringsområder.

- *Marine næringer:* Arealplanen skal peke for å tilrettelegge for marine næringer omtales ut ifra et næringsperspektiv. Det foreslås å peke ut arealer som kan være egnet for marinenæringer. Det er allerede kartlagt at det begrenset mulighet for oppdrett da kyststrekningene har stor rekreasjonsverdi, vern og naturgitte forhold.

- **Geologiske forekomster, mineralressurser og massehåndtering.**

Planprogrammet slår fast at Vestfold har mange geologiske forekomster av nasjonal og internasjonal verdi: Naturstein, metalliske malmer og industrimineraler og mineralsk byggeråstoff. Videre blir det påpekt at bygg- og anleggsnæringen bidrar til store klimagassutslipp, blant annet gjennom produksjon og transport av byggeråstoff, og det er behov gjenbruk av masser og bedre ressursutnyttelse kan redusere utslipp og støy, men som krever deponier. Det vises også til nasjonale føringer om sikring av viktige mineralforekomster samt avveining opp mot miljøhensyn og at helhetlig masseforvaltning. Det trekkes frem at det er nødvendig med GIS-analyser for å identifisere egnede arealer for massehåndtering i et regionalt perspektiv (deponier), som kan brukes som grunnlag i kommunenes videre planarbeid.

- **Dyrket og dyrkbar mark.** Det trekkes frem at en femtedel av fylkes areal er dyrket jord og at en fjerdedel av landets grønnsaksareal ligger i Vestfold. Det påpekes at i ny Nasjonal jordvernstrategi fra 2023 er det satt strengere nasjonale krav til jordvern om å bidra til å styrke jordvernet om redusert omdisponering av matjord og opprettholdes av drift av jordbruksarealene. Nye føringer gjør at jordvern vil vektes svært høyt i konkrete utbyggingssaker og statsforvalteren i Vestfold og Telemark påpeker i sitt høringssvar at det anbefales at det utarbeides en jordvernstrategi for Vestfold. Jordvern er ikke forankret i *Regional næringsstrategi for mat og skog i Vestfold ble vedtatt av Fylkestinget 17. juni 2025*, og dette må derfor gjøres i arealplanen. Vestfold har med bakgrunn i gjeldende RPBA utarbeidet en matjordveileder.
- **Natur, friluftsliv og grønnstruktur.** Planprogrammet beskriver Vestfold som et fylke med naturmangfold og verdifull natur: Kystnaturen, Oslofjorden, karbonrike arealer og grønnstruktur i byene og tettstedene, og påpeker at det også er i disse områdene presset på naturen er størst. Det fremheves at det er kommet strengere føringer for vern av natur gjennom internasjonale forpliktelser og nasjonale retningslinjer. Arealplanen skal hensynta natur, landskap og friluftsliv. Det

fremheves at det derfor er behov for å redusere nedbygging av naturområder, samt øke kunnskapsbehov om fylkets naturverdier. Det legges vekt på at vern av natur må sees i sammenheng med klimatilpasning og overvannshåndtering, og betydning landskap, naturmangfold, grønnstrukturer og ferdselsårer har for befolkningens mulighet for rekreasjon. Det anbefales å videreutvikle og sammenfatte kunnskap og kartlegging av naturmangfold, grønnstrukturer og landskap og friluftsliv.

- **Andre oppdateringer og kunnskapsbehov.** I planprogrammet vises det til at Vestfoldplanen peker ut flere temaer som er relevante for en revisjon av RPBA.
 - Behov for **forenkling av planen** samt tydeliggjøre hvordan RPBA står i forhold til andre relevante planer
 - Hovedgrepet om kompakt by- og tettstedsutvikling videreføres, men det påpekes **at ikke all utvikling skal skje i byene**, men at byene og tettstedene prioriteres høyere. Det legges frem at senterstrukturen vurderes på nytt, og sees i sammenheng med prinsipper for sentrumsfunksjoner, lokalisering og kvaliteter som hører til og at det skal vurderes om hvordan bygge gode byer og oppnå fortetting med kvalitet skal inngå som en retningslinje.
 - Det foreslås **ikke å gjøre endringer i Langsiktig utviklingsgrense** som avklarer arealer for kommunenes langsiktige utbyggingsmønstre. Prinsippet om at LUG skal justeres av kommunene ifm. rullering av kommuneplanens arealdel (KPA), i tett dialog med fylkeskommunen, opprettholdes og presiseres.
 - Statsforvalteren i Vestfold og Telemark påpeker i sitt høringsinnspill til Vestfoldplanen at arbeidet med RPBA bør sees opp mot **regjeringens forventning om planvask**. RPBA har som en regional plan ikke et tilknyttet plankart. Plankart er knyttet kommunene arealplaner og det kommune selv som vurdere sine behov. Planvask er likevel relevant da begrepet omfatter hvordan ulike hensyn skal balanseres i planprosesser. Det vil derfor bli vurdert behov for retningslinjer knyttet til planvask som legger føringer for kommunenes rullering av sine arealplaner. Planvask må sees i sammenheng med andre nasjonale føringer om vern og disponering av areal, spesielt med tanke på tidligere avklare, men ikke utbygde områder.
 - **Kulturminner og kulturmiljø er** ikke pekt ut som relevante tema, men det trekkes frem at det er viktig at det i revisjonen blir lagt vekt på å se kulturminner og kulturmiljø i sammenheng med andre tema. Et formål med revidering av retningslinjene er å legge til rette for samarbeid mellom

fylkeskommunen som kulturminneforvalter og kommunens rullering av arealplaner, hensyn til vern i og utenfor LUG, hvor vern står sterkest utenfor LUG.

- Tema drikkevann foreslås utvidet til å gjelde **drikkevann og vannmiljø**. Formålet med endringen er bidrar sikre drikkevannskildene, samtidig som arealforvaltningen kan bidra til å beskytte og sikre bærekraftig bruk av vannmiljøet og vannressursene, samt potensielle konsekvenser for avrenning til elver og Oslofjorden synliggjøres.
- Det foreslås å **avgrense temaet samfunnssikkerhet og beredskap** til forhold som har konsekvenser for arealforvaltning. Det foreslås derfor å legge mer vekt på hvordan arealpolitikken kan legge til rette for mer robuste løsninger og redusere faren for uønskede hendelser. Det fremheves at klimatilpasning og redusert risiko må sees i sammenheng med i kapittelet om 'natur, friluftsliv og grønnstruktur.
- Det skal vurderes om å styrke barns og unges interesser i planlegging skal inngå som en retningslinje jamfør nye nasjonale føringer.
- **Temakart.** *Som del av planprosessen vil det vurderes hvilke temakart som bør oppdateres og videreføres, hvilke som kan utgå (eksempelvis hvis de er godt ivaretatt i andre, offentlig tilgjengelige kartløsninger) og om det er behov for nye temakart.*
- Planprogrammet legger føringer om handlingsprogrammet skal oppdateres, men at **handlingsprogrammet er et separat dokument** tilknyttet planen.

6.2. Endringer i målformuleringer

Dette kapittelet danner grunnlag for vurderingene i kap. 4.1 og 4.2 og er lagt inn som vedlegg for å dokumentere prosessen. Vi har vurdert hvorvidt hvert av de 11 målene i Vårt Vestfold i kombinasjon med hovedmålene i Vestfoldplanen av 2024 er endret sammenlignet med samfunnsmålene i RPBA 2019 og Planstrategi 2016-2020.

6.2.1. Bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlig

Det overordnede målet fra Vestfoldplanen om å *øke samfunnsdeltakelse* tar tak i utfordringen om utenforskap. Vestfoldplanen setter utenforskap som en hovedutfordring, og vi vurderer det som en videreføring av utviklingstrekk, som frafall og behov for bedre

sysselsettingstilbud, som ble påpekt som viktige utfordringer i regional planstrategi for 2016-2020.

RPBA har ingen mål direkte knyttet til bomiljø og generasjons-vennlig arealplanlegging, men har under samfunnsmål 5 om ulikheter i folkehelse og levekår er redusert, ett strekpunkt om at et variert boligtilbud gir gode bomiljøer for ulike ønsker og behov.

Vårt Vestfold løfter hvordan utfordringer skal imøtekommes med å lage et eget mål om bomiljø og kobler utfordring om hvordan arealplanlegging kan bidra med å tilrettelegge for en aldrende befolkning til målet, samt knytter utfordringer om deltakelse og aktivitet til behov for å bygge kompakte byer og tettsteder, slik at å gå og sykle både kan bidra til bedre folkehelse, tilgang til tjenester og mulighet til å enkelt kunne delta på aktiviteter.

I beskrivelsen av målet blir det fremhevet at medvirkning i prosesser er viktig for forankring av beslutninger. I RPBA er det ikke definert mål om medvirkning, men medvirkning er spesifikt beskrevet i retningslinjen som folkehelse. I planstrategien fra 2016-2020 er medvirkning i hovedsak knyttet til unge og tiltak for å hindre frafall fra skole.

Endringene som er gjort knyttet til dette målet, «bomiljø og lokalsamfunn er inkluderende og generasjonsvennlig», i Vårt Vestfold, viser at bærekraftsdimensjonene er innarbeidet som premisser for innretningen av mål for de ulike tematiske utfordringene.

Vår vurdering er at målet i Vårt Vestfold er godt koblet til overordnet mål i Vestfoldplanen og svarer på utviklingstrekk som er beskrevet i planstrategien og trukket frem i planprogrammet.

6.2.2. Tilrettelegge for helsefremmende stedsutvikling.

I RPBA er det to samfunnsmål som omfatter dimensjoner av målet i Vårt Vestfold om *Tilrettelegge for helsefremmende og mangfoldig stedsutvikling*. Disse er: *Samfunnsmål 3) Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige* som har et strekpunkt som lyder *Store endringsprosesser, særlig i de største byene, er gjennomført med høye krav til kvalitet for grønnstruktur og bevaring av kulturmiljøer* og *samfunnsmål 5) ulikheter og levekår er redusert* med strekpunkter om *fysisk aktivitet, barn og unges deltakelse*.

I RPBA er bedre folkehelse definert som en hovedutfordring og dette gjenspeiles i hvordan samfunnsmålene er definert. I Vestfoldplanen er det gjort et mer omfattende arbeid med å sette sammen en beskrivelse av dagens situasjon og utfordringer knyttet til ulike tema og deretter er det satt sammen et bilde på hva som er hovedutfordringer i

fylket. I Vestfoldplanen er altså ulike tematiske utfordringer i større grad sett i sammenheng.

Vår vurdering er at målet i Vårt Vestfold er en god operasjonalisering av fylkesmålet, og godt tilpasset en arealplan. Målet er justert i forhold til samfunnsmålene i RPBA, men omfatter i substans de samme dimensjonene selv om innretning er noe annerledes. Nye mål har en tydelig sammenheng med hvordan utfordringsbildet er justert i den nye planstrategien, Vestfoldplanen.

I Vårt Vestfold er målet om å *Tilrettelegge for helsefremmende stedsutvikling* beskrevet og knyttet opp mot andre formål. Det blir både trukket frem at nærhet og gåavstander er viktige dimensjoner for å legge til rette for aktivitet og betydningen av nærmiljø som arena for sosialt felleskap og rekreasjon. Generelt er målene i Vårt Vestfold i større grad direkte knyttet til arealforvaltning enn samfunnsmålene i RPBA. Målene i Vårt Vestfold vurderes derfor som bedre operasjonalisert enn målene i RPBA.

6.2.3. Naturen, landskapet, kulturmiljøene og friluftslivsområdene ivaretas

Målet om å ivareta natur, landskap, kulturmiljøer og friluftsområder i Vårt Vestfold bygger på det overordnede målet i Vestfoldplanen om å *styrke fylkets egenart og attraktivitet*. Det er nødvendig med grep for å bevare de ulike verdiene i fylket, spesielt når dette ses opp mot motstridende mål om økt utvikling og verdiskaping.

Dette temaet er ivaretatt RPBA, hovedsakelig gjennom det andre samfunnsmålet: *Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart*. I tillegg er vern av matjord, naturområder, kulturmiljøer og friluftsområder nevnt i det første samfunnsmålet: *Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region*.

I Vårt Vestfold er temaet omtalt på en tilsvarende måte som i RPBA. I Vårt Vestfold blir det nevnt at de ulike typene verdier er viktige kvaliteter å ivareta, både i seg selv og i sammenheng. Det blir også påpekt at kvalitetene er viktige ressurser for samfunnsutviklingen, og for å øke fylkets attraktivitet.

I RPBA er vern av vannforekomster og dyrkbar jord beskrevet i det samme målet som ivaretar vern av andre natur- og kulturverdier. I Vårt Vestfold er derimot vern av vannforekomster (inkl. Oslofjorden), blågrønne strukturer og dyrka og dyrkbar jord beskrevet under egne mål.

Vår vurdering er dermed at målet om å ivareta natur- og kulturverdier i Vårt Vestfold er mer rendyrket og spisset.

6.2.4. Bidra til at næringslivet kan utvikle seg

Det er to mål i RPBA som omhandler næringslivet og verdiskaping: 3 *Byene, tettstedene og bygene i Vestfold er attraktive og livskraftige*; 4 *Vestfold er konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt, og trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter*. I tillegg er næringsliv og verdiskaping omtalt i mål 6 *Et miljøvennlig, sikkert og effektivt transportsystem som fremmer folkehelse, by- og tettstedsutvikling, næringsutvikling og en bærekraftig arealutvikling*.

I Vårt Vestfold er næringslivet hovedsakelig omtalt i ett mål, *bidra til at næringslivet kan utvikle seg* hvor næringsliv blir spesifikt omtalt. Målene om å styrke byer og tettsteders attraktivitet, og å forvalte arealer og ressurser på en effektiv måte, nevner ikke næringsliv spesifikt, men vurderes i et arealforvaltningsperspektiv som relevante for næringsliv og verdiskaping.

Målsetningene i begge planene omhandler i stor grad de samme temaene. I begge planene beskriver målene et behov for å gjøre fylket mer attraktivt for næringsetableringer og tilflytting. Videre påpekes behovet for å verne og styrke de eksisterende byene og tettstedene framfor byspredning. Samtidig legges det vekt på å tilby næringslivet gode rammevilkår som gjør det attraktivt å etablere seg innenfor en ramme som hensyntar natur- og jordvern. En potensiell målkonflikt mellom å åpne for mer næringsliv og å verne arealressurser, er altså beskrevet i begge planene.

Alt i alt er vår vurdering at målet om næringslivets utvikling ikke er vesentlig endret i Vårt Vestfold sammenlignet med RPBA, til tross for at målet er formulert på en annen måte.

6.2.5. Areal- og transportutviklingen bygger opp under etablerte steder og forbindelser

Målet i Vårt Vestfold om areal- og transportutviklingen gjenspeiler innholdet i samfunns mål 3, 5 og 6 i RPBA. I RPBA er samfunnsmålene formulert som følger: 3) *Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige*, 6) *Et miljøvennlig, sikkert og effektivt transportsystem som fremmer folkehelse, by- og tettstedsutvikling, næringsutvikling og en bærekraftig arealutvikling* og 5) *Vestfold er et foregangsfylke for reduserte klimagassutslipp og miljøvennlig energibruk*.

Vår vurdering er at hovedinnholdet i målene fra RPBA er videreført. Dette inkluderer mål om fortetting, funksjonsblanding og transformasjon. I Vårt Vestfold er målet knyttet opp mot fylkesmål og hovedmål og operasjonalisert for arealforvaltning, og følger således strukturen i målhierarkiet.

I beskrivelsen av hensikten med målet blir behov for vern av natur tydeligere trukket frem i Vårt Vestfold, selv om dette også er fremhevet i RPBA. Den største endringen ligger slik vi ser det i at beskrivelsene viser noe tydeligere hvordan de ulike dimensjoner i bærekraftsmålene kan virke sammen. Herunder er det tydeliggjort at fortetting i byer og tettsteder kan ha en positiv effekt for kommunenes kostnader knyttet til sosiale tjenester.

6.2.6. Byer og tettsteder har kvaliteter og et mangfold av tilbud som øker attraktiviteten

I RPBA er det særlig to mål som dreier seg om attraktivitet og tilbudsmangfold i byer og tettsteder: 3) *Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige*; og 4) *Vestfold er konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt, og trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter*.

I Vårt Vestfold er det nye målet mer rendyrket med tanke på at by- og stedsutviklingen skal bidra til økt attraktivitet. Dette er grep som skal bidra til at flere velger å besøke, flytte til og jobbe i Vestfold.

Målformuleringen i planalternativet omhandler noen tema som også er dekket av andre mål. For eksempel blir det nevnt at kulturmiljøer og blågrønne strukturer er viktige kvaliteter for å sikre stedsattraktivitet. Dette målet bør derfor ses i sammenheng med målene i kapittel 4.3 og 4.8. Vi vurderer at dette overlappet mellom mål kan bidra til positive synergieffekter, der målene og de tilhørende retningslinjene i planen forsterker hverandre.

I stor grad er vår vurdering at målene knyttet til steds kvalitet er forholdsvis like i de to planene. Til tross for at de er formulert ulikt ivaretar de i stor grad de samme temaene. Begge legger vekt på at fylkets eksisterende kvaliteter, som naturverdier, blågrønne strukturer og kulturmiljøer bidrar til å styrke fylkets attraktivitet.

6.2.7. Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden

I Vårt Vestfold er målet *Arealer og ressurser forvaltes og brukes på en effektiv måte, med omtanke for framtiden forankret i hovedmålet løse fylkes klimautfordringer i Vestfoldplanen*. I RPBA er samfunns mål 1) *Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region* og 7) *Vestfold er et foregangsfylke for reduserte klimagassutslipp og miljøvennlig energibruk*. Den nye formuleringen gjenspeiler utviklingstrekk og er etter vår vurdering en god tilpasning til at vern av natur, klima og miljø må vurderes helhetlig. I beskrivelsen fremkommer det tydelig at behov og ressurser må vurderes ut fra både et

kortsiktig og langsiktig perspektiv, og vurderes som en god måte å integrere bærekraftsmålene.

6.2.8. Sikre og utvikle blågrønne strukturer

RPBA inneholder ikke et eget mål om å bevare blågrønne strukturer, slik tilfellet er i den Vårt Vestfold. Likevel er vern av blå og grønne naturområder hensyntatt i RPBA i samfunnsmål 2: *Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart.* I underpunktene er det blant annet målsetninger om at fylkets viktigste natur- og kulturmiljøer skal sikres varig vern, og at vannforekomstene i fylket skal ha god økologisk og kjemisk tilstand.

Målet i Vårt Vestfold er mer direkte knyttet til de blågrønne strukturene, som omfatter alle naturområder og -verdier i fylket: *«store, sammenhengende naturområder, mindre naturområder, samt vegetasjon, vann og naturlignende områder i byer og tettsteder».* Videre dreier målet seg om ikke bare å bevare, men også å utvikle, disse verdiene. Det å unngå nedbygging av natur trekkes frem som et viktig mål i Vårt Vestfold.

På bakgrunn av dette vurderer vi at målet i Vårt Vestfold er både sterkere og mer spisset mot å ivareta (og utvikle) blågrønne strukturer enn målet i RPBA.

6.2.9. Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet

Målet *Utføre en helhetlig, samordnet arealforvaltning basert på føre-var-prinsippet* viser tydelig at tiltak som gjennomføres skal vurderes ut fra et langtidsperspektiv og at det ikke skal gjennomføres tiltak dersom konsekvensene er usikre. Målformuleringen viser at økologisk bærekraft skal tas på alvor.

I RPBA er det to av samfunnsmålene som omhandler arealforvaltning, og derfor tilsvarer dette målet i planalternativet: Samfunnsmål 1 om at *Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region* og samfunnsmål 2 om at *Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart.* Begge disse målene i RPBA sier at arealforvaltningen skal være hensynsfull og gjennomføres på en bærekraftig måte.

Samtidig er det etter vår vurdering en styrket satsning på arealforvaltning i målet i Vårt Vestfold. Dette skyldes for det første at bærekraftig arealforvaltning er trukket frem som et selvstendig mål, i motsetning til å være delvis inkludert i to mål i gjeldende plan. For det andre mener vi at Vårt Vestfold i større grad vektlegger at arealforvaltning skal være helhetlig i hele fylket, noe som antas å virke positivt inn på måloppnåelse.

6.2.10. Arealet av dyrka og dyrkbar jord og andre matproduserende areal skal opprettholdes

I RPBA er det ett samfunnsmål som omtaler dyrka og dyrkbar jord direkte, og et som omtaler dette indirekte. I mål 2, *Vestfolds matjordareal er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart*, er dette temaet sentralt. Et underpunkt til målet sier at *Vestfolds jord er blant landets beste, og er viktig som kornkammer og grønnsakshage for Norge*.

I mål 8, som handler om samfunnssikkerhet, finner vi også et underpunkt som er relevant for dette temaet: *God ressursforvaltning bidrar til forsyningssikkerhet* (vår understreking). Selv om matproduksjon ikke er nevnt direkte, tolker vi det slik at dette er et viktig aspekt ved tema forsyningssikkerhet, og at vern av matjord derfor er essensielt for målet om samfunnssikkerhet.

I Vårt Vestfold er det et eget mål som omhandler dyrka og dyrkbar jord, samt andre matproduserende arealer. Målet sier blant annet at det å opprettholde arealet av dyrka/dyrkbar jord er viktig for å sikre selvforsyning og bedre matsikkerhet. Samfunnssikkerhet er ikke inkludert i et eget mål i Vårt Vestfold, men vår tolkning er at dette aspektet ved matjordvern er dekket gjennom det eksisterende målet.

Med andre ord er det, etter vår vurdering, liten forskjell på målsetningene i de to planene når det gjelder dyrka og dyrkbar jord

6.2.11. Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden

Drikkevann blir omtalt som en naturverdi i RPBA og blir omtalt under samfunnsmål 5 om *ulikheter i folkehelse og levekår er redusert*, der det blir spesifisert som mål at *«drikkevannsforsyninger er helsemessige trygge og beredskapsmessig sikker»*. Under samfunnsmål 8 *samfunnssikkerheten i Vestfold er svært høy* er drikkevannstema spesifisert med: *«Drikkevannsforsyningen, herunder reserve- og nødvannsforsyningen, er helsemessig trygg og beredskapsmessig sikker»*.

I Vårt Vestfold er kvalitet på vannforekomster (inkl. drikkevann) samlet i ett mål: Bidra til å forbedre miljøtilstanden i vannforekomstene og i Oslofjorden. Viktige endringer sammenlignet med RPBA er altså at vannmiljø og drikkevann har fått et eget mål, samt at Oslofjorden og dens tilstand er viet oppmerksomhet.

Samlet sett er altså målet om vannforekomster i fylket endret noe i Vårt Vestfold, ved at andre aspekter enn kun drikkevann er viet oppmerksomhet.

